

LUNDS UNIVERSITET
Centrum för Teologi och Religionsvetenskap
Islamologi
C-uppsats 10 poäng
ISU 011
Handledare Leif Stenberg

2007-06-08

Islamism och Demokrati

En studie av HAMAS, Hizbollahs och Jemaat-i-islami hinds
syn på demokrati

Håkan Ylipää
(760209)

Innehållsförteckning

1. ISLAMISM OCH DEMOKRATI	1
1.1 Inledning	1
1.2 Syfte	3
1.3 Metod- och teoriavsnitt	3
2. DEMOKRATI	5
2.1 Muslimska länder och demokrati	9
2.2 Islam och demokrati	9
2.3 Islamism	13
3. ISLAMISTISKA GRUPPER	15
3.1 Hizbollah	15
3.1.1 Organisation och struktur	17
3.1.2 Hizbollahs program	19
3.1.3 Hizbollah, demokrati och allmänna val	23
3.2 HAMAS	25
3.2.1 Bakgrund	25
3.2.2 HAMAS organisation och struktur	29
3.2.3 Organisationens syfte och mål	31
3.2.4 HAMAS program	31
3.2.5 HAMAS och demokrati- HAMAS idag	32
3.3 Jemaat-i-islami Hind	34
3.3.1 Bakgrund	34
3.3.2 Jemaat-i-islami i Indien	35
3.3.3 Organisation	36
3.3.4 Jemaat-i-islami Hinds konstitution	37
3.3.5 JIH och demokratiska val	38
4. ANALYS	39
5. SLUTSATSER	43

1. ISLAMISM OCH DEMOKRATI

1.1 Inledning

Vad är islamism? Det känns som ett tämligen nytt begrepp för den vanliga samhällsmedborgaren. Jag kan inte minnas att termen islamism användes i TV och i tidningar när jag var yngre. Visst skrevs det om muslimska fundamentalister och så, men aldrig om islamister. Nu för tiden dyker det upp överallt, det har blivit det nya begreppet för muslimska fundamentalister. Jag har fastnat lite för detta ämne och eftersom det nämns dagligen i olika nyhetsmedia och i olika sammanhang har nyhetskonsumenten fått en ganska splittrad bild av vad de är. Ett av de sammanhang, i vilka, jag läst om islamister är i samband med demokrati. Det låter ganska motsägelsefullt i våra öron att höra termerna ”islamism” och ”demokrati” i samma mening, bortsett från om det inte skrivs anti- innan endera begreppen. Antiislamister är för demokratin och muslimska antidemokrater är islamister så att säga. Men som jag nämnt ovan är allt i en ständig förändring och jag har genom media, artiklar och böcker sett en ganska ny sida av islamismen, den demokratiska. Med den demokratiska sidan menar jag att deras förhållande till demokrati verkar ha ändrats. Islamistiska grupper som Hizbollah, ”guds parti”, i Libanon, HAMAS, ”den islamiska motståndsrörelsen”¹, i Palestina och Jemaat i-islami ”islams parti” i Indien verkar alla förändrat sin syn på demokrati, i alla fall på ytan sett. Om någon ställer upp i demokratiska val, är de då per definition även prodemokrater? Alltså, om ett parti eller organisation ställer upp i demokratiska val eller stöttar dessa, ställer de då även upp på de demokratiska principer som kan ge en tillträde till makten? Underordnar de sig dessa?

Hizbollah har sedan 1990-talet ställt upp i demokratiska val i Libanon, och detta med stor framgång, HAMAS hade nådde stora framgångar i de allmänna valen i Palestina år 2006 och Jemaat i-islami hind (JIH) har en delvis väldigt stark prodemokratisk hållning. Jag har i olika sammanhang sprungit på, framför allt två av dessa grupper, den som verkar i Libanon och den som verkar i Indien. Detta har väckt mitt intresse för hur just dessa två grupper förhåller sig till demokrati, den tredje av dessa grupper väckte mitt intresse (i detta sammanhang) när de väldigt överraskande vann det palestinska demokratiska valet i januari år 2006. Detta tydliggör en relativt ny trend bland islamistiska grupper, de kan nu inte enbart ses som

¹ HAMAS är en akronym för *Harakat al-muqawama al-islamiyya* ”den islamiska motståndsrörelsen”.

högljudda terrorister som de allt som oftast utmålas som. Man måste nu se dem ur ett annat perspektiv, som en del i en demokratisk process

Detta arbete syftar bland annat till att försöka bena ut begreppen och få fram hur det förhåller sig, det vill säga hur dessa grupper ser på demokrati och i hur stor utsträckning de är demokratiska. Kan islam kombineras med demokrati eller finns det en framtid för demokratisk islamism eller ej? Kan de kombineras, och kan dessa grupper fungera i en demokratisk process eller i en demokratisk miljö? Många islamistiska grupper fyller en samhällsrelig funktion i det att de kan verka där staten inte fullgör sina åtaganden. De kan utgöra vissa funktioner i samhället där staten inte gör det. Men bara för att dessa, av staten, negligerade funktioner utförs av islamister kan de inte kallas för demokratiska grupper. De kan ha annat än ett demokratiskt samhälle i tanken.

Vidare är detta ett försök att ytterligare beskriva dessa ovan nämnda grupper, hur de arbetar, deras ideologier och deras syn på demokrati. Avsikten är att göra detta genom att leta information om dem i litteratur, Internet och artiklar. En historik över grupperna är ett försök att beskriva deras utveckling fram till dags dato för att se om deras syn på demokrati och demokratiska val har förändrats, helt enkelt försöka se om de påverkats av det ständigt förändrande samhället och omvärlden.

Jag vill här i inledningen även säga att jag i arbetet generellt gjort skillnad mellan muslimskt och islamiskt. När jag använder mig av ordet muslimsk så är detta kopplat till en individ eller ett mänskligt beteende, medan ordet islamiskt kopplas till ett mer teologiskt perspektiv på islam. Jag har i arbetet konsekvent använt versaler då jag skrivit HAMAS. Somliga använder sig inte av versaler utan bara stor begynnelsebokstav då det är ett egennamn. Jag har dock valt versalstilen eftersom namnet är en akronym. I de fall jag använt koranen som källa så har jag valt att använda mig av Mohammed Knut Bernströms översättning från 2002. Den har ett lättillgängligt språk och kommentarer som gör den lättförstådd och enkel att använda. Jag är medveten om att den fått en viss kritik just på grund av kommentarerna som speglar Bernströms tolkningar men har i detta arbete valt att bortse från detta eftersom det har föga inverkan på detta arbete.

Vad gäller transkribering av arabiska ord så har jag inte använt mig av någon särskild metod för detta, utan använt mitt sunda förnuft.

1.2 Syfte

Under mina studier och resor har jag ofta konfronterats med islam. Jag har studerat det, observerat det, förundrats av det och blivit skrämmd av det. Jag har helt enkelt sett många olika sidor av religionen och alla dessa olika sidor har påverkat mig på olika sätt. De muslimska länder jag besökt har alla haft olika relationer mellan det offentliga och det privata, det religiösa och det politiska. De sista åren har jag allt mer lagt märke till hur religionen förhållit sig till det statliga. Med detta menar jag hur religiösa grupper behandlats utav regimer, hur de har bekämpats eller utnyttjats för regimens syften. Religioner har en styrka i det att den kan samla massorna under sitt paraply, något som kan utnyttjas för goda liksom mindre goda syften. Jag har fått känslan att demokratidebatten i många muslimska länder blivit allt starkare. Detta kanske beror på befolkningarna i dessa länder i första hand vill bli av med ett diktatoriskt system men också en ärlig känsla av att demokrati trots allt är det bästa för medborgarna. Allt fler grupper, med olika agendor, har på något sätt en mer uttalad tanke om demokratins vara eller icke vara. Dagens Turkiet är ett exempel på detta och stora prodemokratiska demonstrationer har hållits för att motverka en islamisering av landet. Det finns en rädsla för att en gradvis islamisering skall leda till demokratins fall.

Syftet med denna uppsats är att studera relationen islamism och demokrati, om dessa båda går att förena. Detta har jag tänkt göra genom att fördjupa mig i tre islamistiska grupper och studera dem, hur de ser ut, deras syfte (mål med sin existens) och hur deras syn på demokrati formuleras. Rent konkret blir min frågeställning som följer: Hur förhåller sig de islamistiska grupperna Hizbollah, HAMAS och Jemaat-i-islami hind (JIH) sig till demokrati?

1.3 Metod- och teoriavsnitt

För att kunna genomföra denna undersökning krävs ett material, detta material kommer att sökas, i förstahand, i sekundärkällor. Utöver dessa kommer information även hämtas från primärkällor såsom officiella hemsidor. I arbetet kommer det att användas, dels källor som behandlar demokrati och dels källor som handlar om islam och demokrati samt sådana som behandlar islam och islamistiska grupper. Viktigt att påpeka här är författaren inte kan garantera internetkällornas korrekthet och objektivitet, den blir lätt tendensiös och får anses vara en anslagstavla för hemsidans ägares ståndpunkt. Man kan utgå från att inte all den information som finns på internet är faktakontrollerad, men författaren har gjort sitt bästa för att hitta trovärdiga källor.

Teoriavsnittet utgår från idéer och teorier om demokrati för att få en ram att jämföra islamisternas ideologier med. Teorierna presenteras i uppsatsens inledning. För att begränsa detta avsnitt beskrivs generella åsikter om demokrati och inga fördjupningar av de olika teorierna. Vidare presenteras olika syn på demokrati, vad som krävs för att demokrati skall uppnås. I uppsatsen kommer det även att presenteras lite olika uttryck demokrati kan ta sig utan att på något sätt ifrågasättas som demokrati. Vad gäller islam och demokrati kommer det att presenteras centrala islamiska termer som begreppsliiggörs i diskursen.

För att kunna göra detta måste vi först se på demokrati generellt, vad som menas med den och hur den kan se ut. Vi måste även förstå hur islam ser ut eller kanske snarare huruvida demokrati kan råda i ett ”muslimskt” land, som den gör i många ”kristna” länder. Först när vi förstår detta kan vi gå in mer på djupet i de valda islamistiska grupperna och presentera deras ideologi för att kanske kunna förstå hur de förhåller sig till demokrati idag.

2. DEMOKRATI

För att kunna se hur dessa grupper förhåller sig till demokrati måste vi först förstå hur demokrati begreppsliggjorts. Innebär demokrati fria val eller innebär det yttrandefrihet eller kanske en fri marknad? Själva begreppet har blivit allt mer otydligt, länder som använder ordet demokrati tillsammans med sitt lands namn i olika internationella evenemang verkar sällan vara demokratier. Forna Östtyskland är ett exempel, de kallade sig den Tyska Demokratiska Republiken utan att vara just demokratiska. Detsamma gäller för Kongo som är en diktatur men kallar sig *Democratic Republic of the Congo*.

Vad innebär då demokrati, vilka krav ställs på en demokratisk stat? Alla länder som allmänt anses vara demokratiska ser inte identiska ut men de anses ändå vara demokratier. Finns det minsta gemensamma nämnare, något de alla uppfyller och därmed kan anses vara demokratiska. Hur definieras då en demokratisk stat? Är det genom fria val, pressfrihet, likhet inför lagen och individens frihet?

Statsvetaren Lennart Lundquist visar ett exempel på minsta gemensamma nämnare för politisk demokrati som han tagit från den amerikanska statsvetaren Charles E. Lindblom. Denna "Lindblomska" lista ser ut som följer:

- Frihet att bilda och gå med i organisationer
- Yttrandefrihet
- Rätt att rösta
- Valbarhet till offentliga uppdrag
- Rätt för politiska ledare att konkurrera om stöd
- Rätt för politiska ledare att konkurrera om röster
- Alternativa informationskällor
- Fria och rättvisa val (öppna, ärligt genomförda, en person - en röst) som avgör vem som ska ha topposterna
- Institutioner för att göra den offentliga politiken beroende av röster och andra uttryck för preferenser.²

Detta system och den konkurrens den innebär gör att samhället genom beslut av folkvalda kan förändras och på så sätt är dynamiskt. Detta till skillnad från ett despotiskt system som är statiskt och inte lika föränderligt.³

² Lundquist 1998:77

³ Lundquist 1998:76ff

Punkterna ovan är som sagt minsta gemensamma nämnare och något de flesta skulle kunna hålla med om. Det finns dock olika demokratiteorier som skiljer sig åt inom ramarna för dessa. Lennart Lundquist tar upp fem olika egenskapsdimensioner för hur demokratin skall fungera. Dessa beskriver han i en svensk kontext i det att han förklarar hur dimensionerna förhåller sig i en höger - vänster skala. De olika synsätten på dimensionerna existerar dock oberoende av svensk partipolitik.

Den första dimensionen handlar om *procedurer* kontra *beslutssubstans* och handlar om huruvida demokrati är enbart proceduriell och därmed kan ta vilka beslut som helst om bara proceduren är korrekt. Somliga forskare anser att innehållet, det vill säga substansen, är viktig med vilket det menas att beslutsfattare inte kan besluta om vad som helst. Om hänsyn inte tas till substansen leder det till majoritetens diktatur istället för demokrati.

Detta går lite ihop med nästa dimension som talar om *folkmakt* och *rättigheter*, alltså majoritetens vilja och den enskildes rättigheter. Kan majoriteten driva igenom sin vilja trots att det trampar på minoritetens rättigheter. Här menar en del forskare att majoriteten genom val skall kunna driva igenom i princip vilka frågor som helst (folkmakt), medan andra forskare anser att det finns grundläggande rättigheter majoriteten inte kan sopa undan hur som helst (rättigheter).

Beslutsförmåga och *individutveckling* är den tredje dimensionen. Den talar om det kollektiva/samhälleliga respektive det individuella, om beslut skall tas för kollektivets bästa eller för den enskilda individens dito. Individen skall i så stor utsträckning som möjligt få styra sig själv, staten får inte förvägra individen sin egen vilja genom att påtvinga honom eller henne något han eller hon ej vill. Motsatsen blir här att gemensamma intressen sätter gränser för individens egen vilja, samhällets bästa måste gå före enskilda individers bästa. Detta kopplas till termen *beslutsförmåga* i det att de styrande mer centralt tar beslut för gruppen individer för dessas bästa.

Den fjärde dimensionen Lundquist tar upp är frågan om *elitkonkurrens* kontra *massdeltagande* och handlar förenklat om direkt eller representativ demokrati. De demokratiteoretiker som förespråkat den förra anser att eliter konkurrerar om folkets röster, folket får helt enkelt sin dos av inflytande i samband med de allmänna valen medan eliten (de framröstade) kan göra som de behagar resten av tiden. Sina beslut får eliten stå till svars för vid nästkommande val då de kan röstas bort eller få förnyat förtroende. De demokratiteoretiker som däremot förespråkar den andre utav de två anser att medborgarna skall vara med i hela processen och involveras i denna. Detta skall, anser deltagardemokrater, skola medborgarna i demokrati.

Slutligen talar Lundquist om den femte dimensionen som handlar om *Demokratins omfattning och innehåll*, vilket i grunden är en fråga om hur långt statens inflytande skall nå. Somliga anser att statens inflytande skall vara så litet som möjligt och att medborgare i så stor utsträckning som möjligt skall få styra sig själv. Mot detta står tanken om att staten har och skall ha ett stort ansvar och inflytande i människors vardag, detta genom den offentliga förvaltningen. Politiken (och ekonomin) kan å ena sidan styras av staten eller, å andra sidan, lämnas fri åt befolkningen att sköta. De demokratiteoretiker som förespråkar den senare anser att den fria marknaden är bättre för ekonomin och kan reglera sig själv. De demokratiteoretiker som är motståndarna till detta synsätt anser att detta skulle leda till mindre demokrati genom att allt större delar av ekonomin ligger i händerna på ett mindre antal aktörer.⁴

Dessa dimensioner går, som vi ser, in lite i varandra men visar genom sina, inom dimensionen, motsatta tankar. För att återknyta lite till den andra dimensionens *rättigheter* det påpekas att det är en liberal demokrati som åsyftas, det är denna som är rådande ibland annat Nordamerika och Europa. Det är ingen direkt demokrati utan en representativ sådan. I en representativ demokrati finns det lagliga och konstitutionella begränsningar, alltså grundläggande rättigheter som medborgaren inte kan förvägras.⁵ Skillnaderna i de olika dimensionerna är inte helt avgränsade från varandra utan tillåter en blandning, det kan lånas lite från den motsatta tanken. Det brukar dock vara den ena av de två som är grunden, kollektivet skulle till exempel kunna vara grunden för politiska beslut men genom lagstiftning regleras för att skydda individens rättigheter. Dessa motsättningar visar på stora skillnader inom demokratitankarna, men anses generellt ändå kunna rymmas inom det större begreppet demokrati. Bland de klassiska västdemokratierna, de länder i forna Västeuropa och Nordamerika, som alla anses vara demokratiska finns stora skillnader i hur demokratin valts att utformas. I t.ex. USA lägger de ofta mer vikt vid individen än kollektivet i jämförelse med Sverige. De har i USA gett de fria marknadskrafterna större spelrum än vad vi gjort i Sverige, där marknaden varit mer reglerad. Oavsett om vi ser till individens rätt eller kollektivets vilja och förespråkar någon av dessa framför den andra måste vi se individen som grunden i demokratin. Nu skall detta inte missförstås som propaganda för individens rätt, utan snarare individens frihet att tycka som han eller hon vill. Individen måste fritt få välja att tänka och yttra sig fritt, den enskilda individen har då också den självklara rätten att organisera sig och låta någon annan företräda honom, detta så länge han låtit detta ske av fri vilja.

⁴ Lundquist 1998:80ff

⁵ Hague 2000:63f

Den amerikanska statsvetaren Robert Dahl har en liknande syn på demokrati som Lindblom, som han skriver om i boken *Polyarchi, Participation and Opposition*, och menar att medborgarna i en demokrati måste ha rätten att uttrycka sina preferenser och åsikter för andra och till statsmakten individuellt och i grupp. Han menar att allas röst skall väga lika och att detta skall ske i en sund konkurrens mellan individer och organiserade grupper utan att använda våld och med regelbundna intervaller. Hög grad av politiskt deltagande i valen och en politik som inkluderar alla samhällsgrupper. Utöver detta behövs politiska fri- och rättigheter såsom yttrandefrihet, pressfrihet, organisationsfrihet för att möjliggöra de tidigare nämnda punkterna.⁶ Det viktigaste i denna, Dahls, uppräkningslista som inte nämns i Lindbloms är de regelbundna intervallerna vad gäller demokratiska val. Detta är enligt mig ett måste för att konsolidera demokratin, och viktigt då det förhindrar demokratiskt valda grupper att fortsätta kalla sig demokratiska om de ej fortsätter i denna anda. För att en demokrati skall kunna kallas för demokratisk måste en röstberättigad medborgare på ett demokratiskt vis kunna rösta bort en demokratiskt vald regering om han eller hon är missnöjd med den.

De dimensioner som nämnts ovan är bara till för att visa att demokratiska stater kan se väldigt olika ut, oavsett vilken uppfattning som kan tas i de olika dimensionerna kan de anses vara demokratiska enligt Lindbloms punkter ovan. Det finns dock de människor som har en annan definition av demokrati och jag tänker här resonera lite kring detta. Det finns dem som anser att det enda krav som kan ställas på en demokrati är en ren procedur vad gäller val, så länge man har allmänna val är man också en demokrati. Detta anser bland annat den österrikiska statsvetaren Joseph Schumpeter som är den teoretiker som starkast förknippas med den proceduriella demokratin, en annan är den amerikanska statsvetaren Samuel Huntington. Dessa båda förespråkar en väldigt minimalistisk tolkning av demokrati, en tolkning som säger att valprocedurens genomförande är det som avgör demokratins vara eller icke vara. Till deras försvar kan sägas att de gör denna minimalistiska definition för att kunna använda det som analysinstrument. Synsättet kritiserar dock ganska starkt utav den svenska statsvetaren Teresia Rindeljäll som anser att detta smala instrument släpper alldeles för många, enligt henne, odemokratiska stater genom sitt nät. Hon exemplifierar med stater där militären har en alldeles för inflytelserik roll, och som är fristående från den politiska makten men som ändå enligt denna minimalistiska demokratitolkning är demokratier.⁷ Detta skulle kunna jämföras med islamiska stater där valproceduren och de allmänna valen är reglerade och att de folkvalda inte får den högsta makten, där det religiösa etablissemanget har ett alltför stort

⁶ Dahl 1971:3

⁷ Rindeljäll 1998:28ff

inflytande. Rindeljäll förespråker en maximalistisk demokratitolkning enligt vilken demokrati omfattar hela samhället, ett samhälle i vilket alla sfärer är demokratiska. Detta omfattar bland annat de politiska, ekonomiska, sociala och medmänskliga sfärerna.⁸ Den maximalistiska tolkningen har dock inte fått samma genomslagskraft som den minimalistiska då den minimalistiska tolkningen, som nämnts ovan, varit enklare att använda som analysinstrument.

2.1 Muslimska länder och demokrati

De flesta demokratier i världen är traditionellt kristna länder. Innebär detta att den kristna tron har mer gemensamt med demokratiska värden? Innebär detta även att andra religioner än kristendom har andra normer och värderingar som gör dem svårare att kombinera med demokrati? Att det skulle ligga till på det här viset skulle vara svårt att argumentera för. Det är väl snarare så att kristendom i demokratiska stater har fått en mindre framträdande roll inom politiken, att de sekulariserats.⁹ Även om majoriteten av befolkningen i, en "kristen" demokratisk, stat bekänner sig till kristendomen skiljer de ändå ofta mellan politik och religion. Hur är det då med muslimska länder i vilka det hålls allmänna val som till exempel Indonesien och Turkiet. Enligt en minimalistisk demokratiteori skulle dessa falla inom ramarna för vad som kan kallas en demokratisk stat. Men det är tydligt, med Teresia Rindeljälls teori i åtanke, att dessa skulle kunna falla utanför de demokratiska ramarna. I båda dessa länder har militären haft ett väldigt stort inflytande i respektive lands politik. Det är således inte helt enkelt att säga vilka stater som är demokratiska och vilka som inte är det. Det kan dock inte, utifrån detta, hävdas att demokrati inte skulle kunna genomföras i ett muslimskt land. För precis som demokrati finns i kristna länder skulle demokrati kunna finnas i muslimska länder, det gäller helt enkelt att separera religion och politik.

2.2 Islam och demokrati

Inom islamisk teologi har utvecklats en tanke om religionen och staten som oskiljbara, att religion omsluter hela samhället, och i detta hela den politiska, sociala och ekonomiska strukturen. Denna term, *din wa dawla*, "religion och stat", hävdas enligt många kritiker omöjliggöra demokrati i en stat där islam har för mycket inflytande.¹⁰

⁸ Rindeljäll 1998:27

⁹ Nationalencyklopedin definierar sekularisering som en överföring av områden som stått under kyrklig jurisdiktion till världsliga maktavare eller processer som innebär att religionen förlorar i betydelse i ett samhälle och i medborgarnas medvetande. NE: sekularisering.

¹⁰ Nilsson 1998:199

De är dock svårt att generalisera kring muslimer och islam, för precis som med allt annat är det svårt att hävda att det skulle finnas två muslimer som har en exakt entydig uppfattning om sin religion.

Hur skulle då islam kunna få en framträdande roll i en demokrati, skulle den få en större roll än den har i nuvarande ickedemokratiska system? Det är ju trots allt så att de flesta muslimska länder är diktaturer, i vilka religion inte får någon fullkomligt avgörande betydelse för politiken. Religion kan användas för att ena befolkningen men detta sker ju inte utan att det ligger i regimernas intressen. Många menar dock att demokrati och förändring inte alls är omöjligt att kombinera med islam. Den svenska statsvetaren Tom Nilsson tar i en artikel upp två, inom islam, och för denna diskussion, centrala termer. Dessa är *ibadat* och *mu'amalat*. Skillnaderna mellan *ibadat* ”religiösa plikter” och *mu'amalat* ”transaktionerna”¹¹ är att *ibadat* är evigt och inte kan förändras medan *mu'amalat* kan följa förändringarna i tiden, så länge de inte direkt bryter med *sharia*. Detta skulle kunna innebära att individen, så länge han följer de fem pelarna, skulle kunna leva i enlighet med islam under ett demokratiskt styre (endast begränsat av *sharia*). Problemet skulle bara uppstå om de demokratiska värdena skulle strida mot islamiska lagar.

Tom Nilsson tar upp olika synsätt på relationen islam-demokrati och de kan sägas gå från den ena extreman till den andra. Somliga muslimer anser att det bara finns en sanning (islam) och därmed inget utrymme för oliktankande, och eftersom rätten till oliktankande är en förutsättning för demokrati innebär detta synsätt ett klart avståndstagande från demokrati. Ett synsätt som dels är på samma linje men ändå kompatibelt med demokrati är den som menar att det bara finns en sanning men samtidigt att ingen med säkerhet kan avgöra vad denna är. Till försvar för detta tar man upp två begrepp som är vanligt förekommande inom islam. Det första är *ray*, ”personlig uppfattning”¹², som innebär oberoende användande av den egna intelligensen i spörsmål som ej har några prejudikat eller definierade svar i källorna, det andra begreppet är *urf*, ”sedvänjor”, som framhåller lokala reglers positiva inverkan på muslimer.¹³

¹¹ *Mu'amalat* som Jan Hjärpe i sin bok *Islam, lära och livsmönster* översätter med ”transaktionerna” och som är den samlande beteckningen för allt som berör det ekonomiska, sociala och politiska livet. Enligt *Encyclopaedia of Islam* är detta reglerat av *fiqh*. *Fiqh* är, enligt samma lexikon, den islamiska religiösa lagens vetenskap och som i vid mening täcker alla aspekter av det religiösa, politiska och privata livet. *Fiqh* har traditionellt varit förbehållet religiöst lärda och dessa kan bestämma om rätt eller orätt i fall som inte definieras av koranen eller *hadith*.

¹² *Encyclopaedia of Islam*. New Edition. Glossary and index of terms to volumes I-IX. 2000

¹³ Nilsson 1998:200

Ray, kan dock vara tvivelaktig då detta är förbehållet religiöst skolade personer.¹⁴ Det andra utav dessa två begrepp kan jämföras med de fyra sunnitiska lagskolornas olika syn på vad som är tillåtet respektive icke tillåtet. De olika lagskolorna har av olika anledningar fått olika starkt genomslag i olika delar av världen. Detta visar på den dynamik som funnits inom islam, den har inte varit benhård och principfast utan tillåtits meningsskiljaktigheter och variationer. Detta har kanske inte varit avsikten från början utan snarare blivit ett nödvändigt ont för att kunna sprida religionen. Det skall framhållas att det finns muslimska grupperingar som är allt annat än nöjda med den inriktningen andra grupper har valt, men överlag finns det en stor tolerans mot alternativa tolkningar av religionen. En populär liknelse är att se islam som ett träd med massor med grenar och även om grenarna skiljer sig från varandra växer de och får näring från samma träd.

Problemet med demokrati i muslimska länder är att de styrande och de styrda inte delar samma intresse för demokrati. Om alla ville så skulle det gå fortare framåt.

För att åter anknyta till *ray*, så gäller detta tillstånd till personlig uppfattning enbart i fall som inte konkretiseras av vare sig koranen eller *sunna*.¹⁵ Den troende är alltså begränsad i det att det bara tar hänsyn till det som inte nämns, detta är dock inte tillräckligt i ett demokratiskt perspektiv. För att ytterligare kunna närma sig demokrati kan nytolkningar av källorna (Koranen och *sunna*) göras, så kallat *ijtihad*.¹⁶ Detta innebär att nya tolkningar av källorna, allt eftersom förutsättningarna förändras, kan göras. Dessa tolkningar görs givetvis i en religiös anda men öppnar upp för anpassning till nya förhållanden. Detta begrepp tar Nilsson upp, tillsammans med ytterligare två, som centrala för en islamisk demokrati. Det första av dessa två är *ijma* som betyder ”konsensus”, det är dock inte konsensus i den meningen att alla skall vara överens. Det handlar i klassisk mening om överensstämmelse eller enighet bland rättslärda i en enskild fråga, och bara om övergripande principer. Problemet som kan uppstå med detta är det endast är rättslärda som kommer överens, och därmed att demokratisering genom *ijma* endast kan komma genom dem vilket i sig skulle kunna anses vara odemokratiskt. Nilsson tar även upp begreppet *shura* ”konsultation”¹⁷ och är enligt många en god grund att bygga ett politiskt system på. Koranen anmodar muslimer att hålla rådslag vilket öppnar upp för något snarlikt demokrati. Den pakistanska diplomaten Choudhury liknar

¹⁴ Coulson 1997:30

¹⁵ Profetens sedvänjor till grund för helig och normerande sed.

¹⁶ *Ijtihad* innebär enligt Encyclopaedia of Islam enskild slutledning (generellt) men även mer strikt slutledning genom analogi. Endast rättslärda är kompetenta till denna enskilda slutledning. Encyclopaedia of Islam: *Idjtihad*

¹⁷ *Encyclopaedia of Islam: shura*

detta vid ett parlament, ett parlament som är till stöd för emiren, ”ledaren”, denna emir får styra så länge han åtnjuter folkets förtroende och avgå om detta förtroende förbrukas. I detta system måste även yttrandefrihet tillåtas, yttrandefrihet i det att varje medborgare måste tillåtas kritisera emiren och hans ”regering”. Denna yttrandefrihet kan kopplas till opposition vilket Nilsson gör. Han tar upp termerna *fitna* och *ikhtilaf* som han likställer med ”inbördeskrig” respektive ”oenighet”¹⁸. Det första av dessa begrepp fördöms i koranen medan det andra är tillåtet. Det finns alltså starka argument för att kväsa politisk opposition samtidigt som oenighet måste tillåtas. Denna inte helt konkreta beskrivning för vad som är tillåtet och inte tillåtet innebär att politisk opposition kan tillåtas så länge den inte hotar makten, ett system auktoritära regimer använder sig av. Detta religiösa påbud att inte tillåta en splittring som *fitna* kan leda till åtföljs av en intolerans mot illegitimt politiskt styre, ett illegitimt styre påbjuds muslimer att avsätta.¹⁹ Allt detta existerar redan och utövas men inte i en demokratisk form, jag kan redan här exemplifiera med Hizbollah som har ett *shura*-råd efter iransk modell. Jag kommer att återkomma till detta senare i texten.

Finns det då exempel där islam och demokrati är på kollisionskurs? I en demokrati har medborgaren, som nämnts ovan, rätt att fritt uttrycka preferenser o åsikter. Detta kan jämföras med friheten att välja sin tro, något som är begränsat inom islam. Man har rätt att konvertera till islam men inte rätt att lämna densamma. Att ”lämna islam”, *irtidaad*, är förbjudet och kan bestraffas med döden. Detta hinder strider dessutom mot artikel 18 i FN:s deklaration för mänskliga rättigheter som säger:

*Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in teaching, practice, worship and observance.*²⁰

Straffet för att lämna islam kan dock ställas mot sura 2:256 där det står att det inte får finnas något tvång i trosfrågor.²¹ Vad gäller likhet mellan könen kan det också bli problem då

¹⁸ *Fitna* förekommer enligt Encyclopaedia of Islam många gånger i koranen med betydelsen frestelse och används även som benämning på uppror mot religionen eller inbördeskrig. Det kopplas ofta ihop med oroligheter från mindre sekter som ville bryta från majoriteten av troende. Encyclopaedia of Islam: *Fitna*

¹⁹ Nilsson 1998:202f

²⁰ www.un.org/Overview/rights.html

²¹ Bernström 2002:31

koranen i sura 4:34 säger att män bestämmer över kvinnor och att hon är under hans försorg.²² Detta skulle uppenbart kunna ställa till med problem i ett demokratiskt system som ger individen rätt till fri vilja.

År 1990 kom OIC (Organization of the Islamic Conference), en sammanslutning av muslimska länder, överens om en islamisk motsvarighet till FN:s deklaration för mänskliga rättigheter. Den är ett islamiskt bidrag till mänsklighetens strävan efter mänskliga rättigheter, att skydda henne från exploatering och förföljelse samt försäkra människans frihet och rätt till ett värdigt liv i överensstämmelse med *sharia*. Fundamentet i denna islamiska deklaration är således islamisk rätt. Detta innebär vissa demokratiska problem eftersom den garanterar jämställdhet mellan könen. Det står bland annat att läsa i artikel 6 (a) att kvinnan är jämlik mannen i mänskligt värde men konstaterar i artikel 6 (b) att mannen är ansvarig för familjens försörjelse och välmående.²³ Inget som skulle kunna vara i motsättning med islamisk rätt finns med i denna deklaration, och är i ett demokratihänseende, svag i jämförelse med motsvarande FN-deklaration.

2.3 Islamism

Som nämnts tidigare är termen islamism relativt ny, i alla fall ur en medial synvinkel. Tidigare användes termen muslimsk fundamentalism vilket är lite missvisande då fundamentalism ursprungligen syftade till radikala kristna grupper i USA. Fundamentalism är dock i ordboks betydelse bokstavstro och kan därför med lätthet kopplas till islamism. Enligt islamologen Leif Stenberg anser islamister sin egen tolkning, utifrån rörelsens egna perspektiv, vara den absoluta sanningen. De formulerar sina tankar och idéer på ett väldigt universellt plan men är i praktiken kopplade till en lokal situation.²⁴ Det de olika islamistiska grupperna har gemensamt är att islam skall vara grunden för samhället och sharia grunden för det islamiska samhällsbyggandet. I övrigt kan de inte anses vara homogena utan sträcker sig från massrörelser till elitrörelser. Att bygga ett demokratiskt samhälle på islamiska grunder kan vara svårt men kanske inte helt oöverkomligt som vi sett tidigare i texten, kanske inte ett demokratiskt samhälle som vi är vana vid i Europa och Nordamerika men i alla fall en proceduriell demokrati. Det finns dock de som anser att islamism inte över huvud taget är förenligt med demokrati och att det till och med är den tredje totalitarismen, efter fascismen

²² Bernström 2002:118

²³ [http://www.unhcr.org/cgi-](http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.htm?tbl=RSDLEGAL&page=research&id=3ae6b3822c)

[bin/texis/vtx/home/opendoc.htm?tbl=RSDLEGAL&page=research&id=3ae6b3822c](http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.htm?tbl=RSDLEGAL&page=research&id=3ae6b3822c)

²⁴ <http://susning.nu/Islamism>

och kommunismen. Lisbeth Lindeborg skriver om detta i Dagens Nyheter debatt under rubriken ”Militant islamism utgör det tredje totalitarismen”. Hon menar att de flesta framträdande islamister talar med kluven tunga, och att de har en dold agenda som går ut på att islamisera Europa till den grad att islam och inte liberal demokrati är den rådande ideologin. Hon menar att under en polerad yta som gärna för en dialog finns en vilja att rasera de västliga demokratierna. Hon tar upp exemplet Ibrahim el-Zayat som är ledare för en rad ansedda muslimska organisationer och som ofta för dess talan i kontakter med media. Han för en konstruktiv dialog med olika tidningar och politiker angående den muslimska problematiken men har samtidigt en vision om att göra Tyskland till ett paradys på jorden och grunden för en *umma* ”universell islamisk gemenskap”.²⁵ Finns det då en annan islamism än den militanta? Islamologen Jan Hjärpe delar upp dem i militanta/teokratiska islamister och moderna islamister, där skillnaden mellan dem är att den senare vill nå samma mål som den förra, men genom politiska medel. Han menar att det finns ytterligare en viktig skillnad och det är att de militanta islamisterna inte skulle släppa makten om de vann ett demokratiskt val medan de moderna mycket väl skulle kunna göra detta.²⁶ Den franska statsvetaren Olivier Roy menar att islamistiska grupper börjar röra sig bort från det militanta och allt mer använda sig av politiska medel för att nå sitt mål, en islamisk stat. De har även, generellt, minskat fokus på *umma*²⁷ till förmån för en islammationalism. Dessa ”mainstream”-islamister, som han kallar dem, arbetar på ett nationellt plan och inriktar allt mer sin ideologi mot en nationell politisk arena. Islam ses, av dessa grupper, inte längre som enbart en religion utan som en politisk ideologi som har bäring i samhällets alla sfärer. Han menar att islamistiska grupper blir mer politiska, och inte nödvändigtvis är våldsamma, men per definition odemokratiska.²⁸

²⁵ Lindeborg 13/8-2005

²⁶ Hjärpe 1992

²⁷ Det muslimska samfundet som alla muslimer tillhör

²⁸ <http://www.ssrc.org/sept11/essays/roy.htm>

3. ISLAMISTISKA GRUPPER

Uppsatsens namn är islamism och demokrati och syftet är att se hur tre olika islamistiska grupper förhåller sig till demokrati. De islamistiska grupper som valts ut för att granskas närmre är som nämnts Hizbollah, HAMAS och Jemaat i-islami Hind (JIH). Anledningen är, som också tidigare nämnts, att de verkar ha förändrat sin syn på demokrati. Hizbollah har gått in i den politiska processen och ställt upp i de allmänna valen i Libanon, detsamma gäller HAMAS som helt oväntat vann det palestinska valet 2006. Vad gäller Jemaat i-islami Hind så kan de hävdas vara prodemokratiska och till och med förespråkare av en sekulär stat.

3.1 Hizbollah

De flesta har nog någon gång stött på gruppen Hizbollah i någon tidningsartikel eller nyhetsuppläsning. Det beror med största säkerhet på att denna organisation är en av de mest framgångsrika islamistorganisationer som finns. Att de ofta omtalas i mindre smickrande sammanhang är en annan sak. Anledningen till att de är så kända/ökända beror på att de utfört spektakulära saker inom alla möjliga områden, militärt, politiskt och socialt. Det finns ett antal organisationer som kallar sig Hizbollah, men det bör klargöras att det är en libanesisk organisation det handlar om i denna uppsats.

Hizbollah är en shiitisk organisation och det är bland shiiterna i Libanon de har sitt starkaste stöd. Shiamuslimerna i Libanon har länge fått stå i skuggan av landets sunnimuslimska och kristna grupper. Med detta menas att de i förhållande till andra grupper i det libanesiska samhället har haft mindre politiskt, ekonomiskt och socialt inflytande. De har kanske till och med varit ansedda som en andra klassens medborgare. Den frustration som, på

grund av detta, uppstått bland Libanons shiamuslimer är det bränsle som organisationen går på. Den libanesiska statsvetaren Ahmad Nizar Hamzeh talar om fyra katalysatorer som utgjort grunden för detta och dessa är:

- Identitetskris som uppstått när människor förlorar kontrollen över sin omgivning och därigenom slutligen sig själva. För shiamuslimerna startade detta redan för 1400 år sedan då diskussionen om kalifatet påbörjades. Shiamuslimerna ansåg att kalifatet skulle styras av en ättling till Muhammad medan sunnimuslimerna ansåg att den mest kvalificerade muslimer var den som skulle anses vara kalif och därigenom leda världens samtliga muslimer. Den sunnimuslimska idén var den som gick vinnande ur denna ideologiska debatt och har sedan dess varit dominerande i världen. Shiamuslimerna har genom historien inte haft något större politiskt inflytande. Denna idé om identitetskris kan även ses ur ett större perspektiv, genom till exempel USA:s och Israels dominans över muslimska länder.
- Den strukturella obalans som existerar i Libanon. Detta tar sig uttryck genom det faktum att shiamuslimer inte tilldelats någon viktig roll i det libanesiska samhället. De har fått stå vid sidan och se på när beslut fattats, beslut som även gäller dem. De har med andra ord inte haft ett inflytande som motsvarar den mängd av befolkningen de utgör.
- De militära nederlag Libanon råkat utför och den följande ockupationen av libanesisk mark lägger grunden för en militans i samhället. Detta tillsammans med de två ovan nämnda punkterna utgör utmärkta förutsättningar för mobilisering av massorna. Israels invasioner 1978 och 1982 fick till följd att motstånd skulle stöttas av samhället och utgöra en bra arena för Hizbollah att göra entré på.
- Den islamiska revolutionen i Iran visade att en revolution var möjlig, kan de så kan vi, kan man tänka sig att de resonerade. Hamzeh menar att detta inte är annorlunda än hur den amerikanska revolutionen inspirerade den franska, som i sin tur inspirerade andra.²⁹

Dessa punkter visar på bakomliggande orsaker till Hizbollahs lyckade entré på den libanesiska och den världspolitiska scenen.

²⁹ Hamzeh 2004:6ff.

År 1982 grundades Hizbollah och rörelsen fick snabbt medlemmar från en tidigare koalition av grupper kallad *Islamiska jihad*, vilket också är ett av deras alias. Organisationen bildades i Bekaadalen av religiöst lärda shiiter som skolats i Iran och kontakten med Iran har visat sig vara viktig för gruppen. Inte nog med att den iranska revolutionen hade en stor inverkan för gruppens bildande, revolutionärerna i Iran skulle framöver ha tät kontakt med Hizbollah. Den iranska regeringen har stöttat Hizbollah militärt och ekonomiskt sedan dess. I utbyte har de sedan kunnat använda sig av dem i sina utrikespolitiska strategier. Irans ekonomiska stöd till Hizbollah har inneburit att de kunnat driva skolor och sjukhus med mera, och detta har i sin tur gjort att de fått ett massivt stöd av människorna de hjälpt. Militärt har Iran bistått med så grundläggande saker som beväpning, men ännu viktigare är den träning som det republikanska gardet stod för. Iransk militär var alltså på plats i Libanon och satte upp träningsläger i vilka Hizbollah tränades i olika typer av väpnade insatser.³⁰ På plats var även Ayatollah Khomeinis sändebud, Fazlallah Mahallati, som hjälpte till att starta Hizbollah på plats 1982.³¹ Det bör tilläggas att Hizbollah menar att rörelsen var ett libanesiskt initiativ och inte ett iranskt som det ibland påstås.³²

3.1.1 Organisation och struktur

Hizbollah definierar sin organisation som både en militant rörelse och ett politiskt parti. Den förra en kamprörelse för troende, muslimska, libaneser som tror på motstånd och befrielse och den senare ett ledande politiskt parti bland andra partier i Libanon. Hizbollah är en *jihad*-rörelse som engagerat sig politiskt snarare än ett politiskt parti som utför *Jihad*.³³ Det är tydligt i en jämförelse av dess struktur med andra, renodlat, politiska partier.³⁴ Detta kan beskrivas i Shaykh Na'im Qasim ord: ” We are still in our armed jihad against Israel and its designs in the region. However, when the Ta'if Agreement took place we entered the political life because every effort carried out by committed Muslims is jihad that is within the general jihad”.³⁵ Här kan det vara på plats att ta upp två termer som skulle kunna appliceras på Hizbollah, dessa är militant islamism samt jihadism. Jan Hjärpe definierar i en artikel i

³⁰ www.tkb.org/Group.jsp?groupID=3101

³¹ Palmer Harik 2004:53

³² <http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/warn/hizballah.html>

³³ *Jihad* betyder enligt Simonsens islamlexikon strävan men brukar oftast liknas vid heligt krig. Det kan dock även beskriva en personlig strävan att närma sig gud, att leva i enlighet med islam. Simonsen: *Jihad*

³⁴ Hamzeh 2004:44

³⁵ Hamzeh 2004:112

Svenska Dagbladet militanta islamister som grupper som ser våld som legitimt i vissa situationer. Jihadister, däremot, är extremt militanta grupper som är inriktade på våldsaktioner, även mot andra muslimer som inte är av samma radikala åsikter som dem.³⁶

Hizbollahs strikt hierarkiska struktur sträcker sig från gud i toppen följd av Muhammad, imamerna och den aktiva religiösa ledaren *Wali al-Faqih*, ”rättslärde”³⁷, till mindre lokala grupper i botten. *Wali al-faqih* är Irans högsta religiösa ledare och inom shiaislam i stort och är så i frånvaro av den fördolda imamen, en messiansk figur som skall återkomma vid tidens slut. *Wali al-faqih* träder alltså in som rådgivare för de troende och som ledare för den islamiska staten till dess att den fördolda imamen återkommer. Jan Hjärpe beskriver som ett ”befullmäktigat ombud” för den dolda imamen.³⁸ Hizbollah underordnar sig *Wali al-faqih* och menar att han är den bästa uttolkaren av koranen. Innehavaren av denna titel är för närvarande *Ayatolla* Ali Khamenei, Irans högst religiösa auktoritet. Under honom kommer de instanser som följer:

Shura-rådet: Ett konsultativt råd/ledarråd bestående av 7 ledamöter, dessa ledamöter kommer internt överens vem utav dem som skall vara generalsekreterare. *Shura*-rådet framröstas av ett centralt råd som utgörs av cirka 200 framstående partimedlemmar (partiets grundare med flera) på tre år. Det domineras utav religiöst lärda men kan även bestå av lekmän, dessa lekmän måste visa tro till, och leva, i enlighet med guds lag. *Shura*-rådet ansvarar för den större administrationen, planering samt policybeslut. Deras beslut är religiöst bindande för alla partimedlemmar. Om rådet ej kommer överens ligger beslutsrätten hos *Wali al-Faqih* och även detta beslut är religiöst bindande. Hizbollahs säkerhets- och militärapparat är direkt underställd rådets 7 ledamöter och denna apparat kontrollerar rekrytering, militär träning, militära operationer, inre och yttre säkerhet.

Under *shura*-rådet finns ett politiskt och administrativt organ bestående av ett juridiskt-, ett parlamentariskt-, ett exekutivt-, ett Jihadråd samt en politbyrå. Detta är den högsta operationella nivån i Hizbollahs organisation och vart och ett av dessa ”råd” styrs vanligtvis av en medlem i *shura*-rådet.

Politbyrån assisterar den högsta ledningen och ansvarar för den rullande politiska verksamheten, detta inkluderar partiets politiska program samt alliansbildande.

³⁶ Hjärpe 1/3 2006

³⁷ Hamzeh 2004:175

³⁸ Hjärpe & Persson 1994:313

Parlamentsrådet arbetar, som namnet antyder, med parlamentariska uppgifter. De ser till att partiets parlamentsledamöter följer partiets vilja. För dessa parlamentsledamöter finns inget utrymme för personliga åsikter då det råder stark partipiska. Det juridiska rådet handhar konflikthantering inom den egna befolkningsgruppen (shiiterna). I de områden som kontrolleras av partiet har centralmakten väldigt lite inflytande och därför löses problem av Hizbollah. Jihadrådet ansvarar för *jihad*, men om detta skulle ske i beväpnad form lämnas ansvaret över till säkerhets- och militärapparaten. Man utvärderar olika hot mot sin organisation och islam, och beslutar huruvida detta skall bemötas med politiska eller militära medel. Om militära medel krävs så måste dessa sanktioneras av *Wali al-Faqih*. Det sista av dessa råd är det exekutiva rådet som håller uppsikt över de händelser som sker i de olika regionerna och sektorerna. Man kontrollerar partiets finanser, utbildning, information och PR med mera. Under byråerna delas arbetet upp i tre regioner (Beirut, Bekaa, och södra Libanon) vilka i sin tur följs av 20-25 sektorer som sen i sin tur följs av lokala grupper.

Hizbollahs organisation är välfungerande om än väldigt byråkratisk. Folk rekryteras till den, eller söker sig dit frivilligt för att bli medlemmar. För att blir medlem krävs dock en viss inskolning i partiets ideologi, och innan medlemskap beviljas krävs även ett godkännande från partiets säkerhetsorgan. Detta kan ta upp till två år och först då blir den nya medlemmen placerad på en post han eller hon anses duga till.³⁹

3.1.2 Hizbollahs program

Hizbollah har precis som andra organisationer en programförklaring, ett dokument där de klargör sina åsikter, mål och inställningar. Detta är inget unikt för Hizbollah utan något som alla former av organisationer har. Hizbollahs program presenterades i ett öppet brev i februari år 1985. I denna ganska enkla programförklaring presenterar de sig själva, sin identitet, helt enkelt vilka de är. Även om förutsättningarna för Hizbollahs uppfattningar och ideologi har förändrats sedan programmet presenterades har de grundläggande ideologiska principerna stått fast och är fortfarande aktuella.⁴⁰ Aktualiteten skulle kanske kunna ifrågasättas eftersom, som jag nämner senare i texten, den inte tycks förekomma på någon av partiets officiella

³⁹ Ylipää 2005:17

⁴⁰ <http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/warn/summary.html>

hemsidor.⁴¹ Följande är en, av författaren, förkortad och omarbetad version av programförklaringen från 1985.⁴²

Partiet ser sig varken som ett organiserat slutet parti eller en politisk elit, de ser sig själva som en del av den muslimska världen. De beskriver sig nästan som en kroppsdel i kroppen islam i det att om en arm skadas så påverkar det hela kroppen. Det som sker muslimer i en del av världen påverkar muslimer i en annan del av densamma. Deras kulturella grund ligger i koranen, profetens *sunna* och i de religiösa utlåtanden som görs av *marja al-taqlid* ”källa för imitation” för religiösa ändamål.⁴³ Det är även denna jurist som beslutar i övergripande politiska spörsmål. Alla medlemmar är soldater och den militanta sidan är inte på något sätt skild från den politiska. *Jihad* är inte förbehållet en viss grupp i organisationen utan något som alla utför, på olika sätt efter olika förmågor och detta i enlighet med lagen och i enlighet med den högsta juristens beslut.

Nästa punkt i programmet är kampen och här börjar man med att definiera USA som en fiende som tillsammans med sina hantlangare skall bekämpas. Hantlangarna, låter de en förstå, är NATO, Israel, Frankrike och falangisterna. Hizbollah vägrar låta sig förnedras av dessa grupper som hålls ansvariga för massakrerna i Sabra och Shatila och anklagas för att förneka medborgarnas rättigheter att bestämma över sina egna liv. USA:s lakejer förnedrar fattiga, förstör moskéer och bombar hela områden som tillhör dem som motsätter sig deras politik. Hizbollah svarar med att slå till mot deras högkvarter och genom att inleda ett motståndskrig för att tvinga ut dem ur landet.

Hizbollahs målsättning är nästa punkt och i denna fastslås vilka de huvudsakliga fienderna i Mellanöstern är. Här utpekas falangisterna, Israel, Frankrike och USA och de säger sig vara i ett tillstånd av ökande konfrontation med dessa. Detta kommer man att vara tills det att tre mål uppnåtts. Fransmännen, amerikanerna och deras allierade har koloniserat Libanon, detta måste bekämpas.

Mål två är att falangisterna måste ställas till ansvar för de brott mot kristna och muslimer

⁴¹ Författaren har på officiella hemsidor, utan resultat, sökt efter Hizbollahs program. På officiella hemsidor nämns programmet, men enbart som referens. Programmet som presenteras i detta arbete överensstämmer dock med olika, av varandra oberoende, källor.

⁴² Detta är en förkortad version av programmet som kan läsas i sin helhet på www.likud.nl/ref24a.html.

⁴³ Hamzeh 2004:172.

de gjort sig skyldiga till. Slutligen måste ”the sons of our people”, de libanesiska medborgarna, få rätten att själva bestämma över sin framtid och i all frihet välja den styrelseform de önskar. Hizbollah uppmanar dessa att välja ett islamiskt styre, det enda som garanterar rättvisa och frihet för alla. Endast en islamisk regim kan ge skydd mot ytterligare försök till imperialism i Libanon. De ser sig som beskyddare och vänner till alla förtryckta folk i världen, med andra ord är deras fiendes fiende deras vän. Partiet manar till samarbete med andra grupper för det större goda, de menar att de trots olikheter kan komma överens. Hizbollah vill inte påtvinga någon islam, på samma sätt som de själva inte vill påtvingas någon annans politiska system. Det rådande systemet måste omkullkastas och all opposition som arbetar inom ramarna för det nuvarande systemet är fruktlös, systemet måste förändras i grunden. Det konfessionella systemet är grunden till orättvisor i Libanon och leder bara till monopolisering av privilegier till de kristna på andras bekostnad.

Den nästföljande punkten vänder sig direkt till de kristna med budskapet att om de inte kan dela med sig av makten är muslimer av gud förbjudna att delta i en orättvis regim, en regim som inte bygger på religion eller *sharia*. Hizbollah är inte hämndlystet, utan de som är fredliga kan fortsätta att leva bland oss utan rädsla för trakasserier. Hizbollah uppmanar folk att öppna upp sig och ta emot islam och de som inte vill detta att inte bekämpa det.

På världsscenen förkastar Hizbollah både USA och det år 1985 existerande Sovjetunionen då inget av dessa system kan eller kunde garantera ett rättvist samhälle. Man motsätter sig FN:s fredsstyrkor då dessa på ett arrogant sätt skickades att ockupera områden Israel evakuerat ifrån och därför enbart fungerar som en buffertzona för dessa, FN-styrkorna skall därför behandlas som sionister.

Den sista punkten i programmet handlar om nödvändigheten av Israels förintelse. Israel är den amerikanska förtruppen i den islamiska världen som måste bekämpas tills de får vad de förtjänar. Israel är det största hotet för framtida generationer och landets öde. Detta i synnerhet i form av bosättningspolitiken som startade i Palestina men strävar mot ett Storisrael från Eufrat till Nilen. Israel och det sionistiska väsendet är angripande i grunden och uppbyggt på mark som stulits från dess ägare, på bekostnad av det muslimska folkets rättigheter. Kampen måste fortsätta tills det att Israel är utplånat och inga överenskommelser,

eldupphör eller fredsfördrag med dem kan accepteras.⁴⁴

Hizbollahs ursprungliga program synes ej förekomma i några officiella källor, däremot finns deras valmanifest från 1996 att läsa. Detta valmanifest skiljer sig en del från det ursprungliga programmet från 1985. Det beror givetvis till stor del på att det klagör partiets politiska agenda inför ett val. Det är starkare knutet till typiska valfrågor och fokuserar mer på social-, ekonomi- och utbildningsfrågor. De tar upp problematiken kring USA och Israel och har inte ändrat inställning, om än det är skrivet i mindre polemiska ordalag. De fortsätter att kritisera det konfessionella systemet, ett system som fördelar makten mellan de olika religiösa grupperna i förhållande till deras storlek.⁴⁵ Tilläggas bör här att befolkningssammansättningen såg väldigt annorlunda ut när systemet introducerades jämfört med idag, makttilldelningen på konfessionell basis har inte följt de demografiska förändringarna. Hizbollah menar att en riktig representativ demokrati är vägen att gå, det är det enda garantin för ett rättvist system. Man vill stärka banden till arabiska och muslimska länder samtidigt som man vill fjärma sig från det amerikanska inflytandet. Den markanta skillnaden från programförklaringen från år 1985 är att man talar mer om Libanon än om sig själva. Man vill involvera alla sekteristiska grupper samt den libanesiska staten i en högre utsträckning, i kampen mot ockupationen och i motståndet mot Israel.⁴⁶

Det ena dokumentet utesluter inte det andra men de skiljer sig åt ändå. Programförklaringen från år 1985 är mer polemisk och religiös i sin framtoning, det är ett dokument från en motståndsrörelse. Valmanifestet från 1996 liknar en programförklaring från ett modernt politiskt parti och skulle, bortsett från vissa delar, kunna komma från ett ”västerländskt” politiskt parti. Man kan här tydligt se hur den pragmatiska sidan av Hizbollah framträder starkare än den militanta, partiet har insett att de med andra medel än militära kan nå mycket längre. Den amerikanska antropologen Richard Norton menar att Hizbollah har insett att de, för att delta i den politiska debatten, måste ha en mer pragmatisk hållning och en vilja att kompromissa.⁴⁷ De två dokumenten utesluter som sagt inte varandra men ger läsaren, läst var för sig, olika uppfattningar av organisationen. Vilket dokument som bäst speglar

⁴⁴ <http://www.likud.nl/ref24a.html>

⁴⁵ Yapp 1996:105

⁴⁶ <http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/hizballah-platform.html>

⁴⁷ <http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/norton.html>

organisationens hjärta är dock svårt att i dagens läge säga något om.

3.1.3 Hizbollah, demokrati och allmänna val

Hizbollahs ambitioner handlade till en början mycket om att, med militära medel, tillförskansa sig inflytande och makt i Libanon. De slogs mot de libanesiska myndigheterna och andra rivaler för att slippa konkurrens i de områden de själv ville kontrollera. Det var med andra ord endast med militära medel de sökte inflytande. Deras framgångar hotade olika intressen i landet och närområdena och det var först när Iran och Syrien medlat som läget lugnade sig. Det visade sig här att det fanns krafter i regionen som Hizbollah helt enkelt inte kunde mäta sig med. Förhandlingar om partiets sätt att arbeta och dess framtid hölls i Iran och resultatet av dessa verkar ha varit att partiet framöver inte enbart skulle förlita sig till enbart militära medel utan även arbeta inom ramarna för det libanesiska politiska systemet. Denna strategi skulle senare leda till att partiet ställde upp i de demokratiska valen i Libanon.

År 1992 mördades Hizbollahs generalsekreterare och en maktkamp bröt genast ut. Hasan Nasrallah som förvisso var ung men som stöttades av Iran gick vinnande ur denna kamp. Han visade genast prov på den nya pragmatism man tagit till sig och beslutade, med Irans godkännande, att partiet skulle ställa upp i de allmänna parlamentsvalen. Framgångarna lät inte vänta på sig och de fick 8 platser 1992, 7 platser 1994, 9 platser 2000.⁴⁸ I det senaste parlamentsvalet år 2005 gick det ännu bättre och de ökade sin representation till 14 av de totalt 128 platserna.⁴⁹ Med sina valframgångar kunde partiet ställa krav på ökad representation i valkoalitioner och på detta sätt ytterligare stärkas. Man har dock varit väldigt försiktig i sitt arbete i parlamentet och beslutade att inte ta ställning i många frågor eller att kräva ministerposter. Detta beslut var en del i en logik som gick ut på att man åtlydde guds lag och ingen annan, de ville helt enkelt inte kunna ställas till svars för beslut som inte var i överensstämmelse med guds lag. Den enda regering de skulle kunna stötta är en som styr efter islamiska principer och *sharia* så som den tolkas av *wali al-faqih*. Partiet valde en väg av

⁴⁸ Hamzeh 2004:108ff

⁴⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/lebanese_general_election,_2005 . för en jämförelse kan nämnas att i samma val fick Rafik Hariris sunnidominerade parti, Current for the future, 36 platser. Det i huvudsak drusiska progressive socialist party 15 platser och det andra shia-partiet, Amal, fick 14 platser.

politisk *jihad*, de ansåg att de hade mer att vinna i en oppositionsroll än i en integration i regeringen. En plats i en icke-islamisk regering var inget av intresse.⁵⁰

Hizbollah har inte enbart ställt upp i parlamentsval, utan skulle även år 1998 ställa upp i lokalvalen i Libanon. Här har de kunnat hålla en helt annan profil än på det nationella planet. Partiet utnyttjade det faktum att centralmakten var svag för att skaffa sig inflytande i de områden som dominerades av shiamuslimer, geografiska områden i vilka deras makt inte skulle ifrågasättas. På samma sätt kunde de tillförskaffa sig politisk makt i lokalvalen. Staten hade inte gjort mycket för befolkningen i de områden där Hizbollah skulle bli populära och det var detta de kapitaliserade på. Det arbete de tidigt utfört för många libaneser och det stöd som följde med detta skulle komma att betala sig i form av politiskt stöd. Detta var tydligt i parlamentsvalen men skulle bli ännu tydligare i lokalvalen. På det lokala planet skulle partiet dessutom få så mycket mer inflytande då det, relativt sett, skulle få så mycket mer av maktkakan. Här kunde de helt enkelt driva en aktiv politik i stället för att vara i opposition. Man skulle direkt kunna påverka skatter, avgifter, infrastruktur och andra offentliga åtaganden. På det lokala planet skulle partiets pragmatism komma att framträda allt tydligare. I de områden partiet var stark gick de till val på en egen partilista medan de i de områden med svagare stöd gick i koalition med olika partier, allt för att stärka sitt inflytande. I lokalvalen 1998, de första de ställde upp i, hade de stora framgångar på Amals, ett annat shiamuslimskt parti, bekostnad.⁵¹ Framgångarna höll i sig och man ökade sina röster bland Libanons shiamuslimer i lokalvalen 2004.⁵²

⁵⁰ Palmer Harik 2004:149

⁵¹ Amal ”hopp”, en akronym som betyder Lebanese Resistance Detachments. Amal bildades 1975 som en shiamuslimsk milis och rörelse för att beskydda shiamuslimernas intressen. I slutet på 1970-talet uppstod intressekonflikter inom Amal vilket resulterade i att höga ledare hoppade av och i stället anslöt sig till en mer radikala grupperingar som senare skulle bli Hizbollah. Yapp 1996:274

⁵² Hamzeh 2004:119ff

3.2 HAMAS

källa: www.tkb.org

3.2.1 Bakgrund

Här kommer kort en presentation av Palestinas moderna historia för att läsaren lättare skall förstå vad som händer där idag. Mycket av de nuvarande problemen kan nämligen spåras bakåt i tiden. Den är också viktig för att förstå hur en organisation som HAMAS kunde få fäste och för att förstå vad deras retorik bygger på.

Palestina har aldrig varit en stat i någon modern mening, gränserna är precis som i övriga delar av Mellanöstern ett resultat av främmande maktens politik. Området har kontrollerats av olika grupper och bebotts av kristna, judar och muslimer genom historien. Dessa grupper har ofta, när de varit i maktposition, trakasserat de andra och givit sin egen befolkningsgrupp fördelar. På 1800-talet påbörjades en judisk immigration till följd av sionismens framsteg, det som hände senare, på 1900-talet, är dock en stor röra.

I samband med det första världskriget blev emiren i Mecka lovad att en stat skulle etableras i Palestina om han hjälpte till mot turkarna. Samtidigt i form av Balfourdeklarationen lovades bildandet av en judisk stat. En tredje uppgörelse (Sykes-Picotfördraget), som fastslogs 1922 av Nationernas Förbund (NF), innebar att Storbritannien och Frankrike skulle dela området mellan sig. Det var således en massa överenskommelser om Palestina och man kunde givetvis inte hålla alla dessa. Detta lade givetvis grunden till konflikter. Judisk invandring ökade på 1930-talet vilket ledde till problem med de araber som levde i området.⁵³

Olika förslag till lösning av problemen togs fram men ingen lösning var god nog och Storbritannien beslutade sig för att avveckla mandatet. 1947 antog FN (tidigare NF) ett förslag om en delning av Palestina. Året efter, 1948, utropades staten Israel varpå syriska, libanesiska, egyptiska, transjordaniska och irakiska styrkor invaderade Israel. År 1949

⁵³ Hourani 1996:249ff

undertecknade Israel ett vapenstillståndsavtal med Egypten, Libanon, Transjordanien och Syrien.⁵⁴

Denna konflikt följdes utav sexdagarskriget (1967), ett av Israel initierat krig som de kallade för preventivt anfall, Israel tog med detta krig kontroll över Sinaihalvön, Golanhöjderna, Västbanken samt östra Jerusalem. Detta krig följdes upp, sex år senare, av Yom Kippurkriget eller Oktoberkriget som det även kallas. Denna gång var det Egypten och Syrien som försökte återta de, av Israel, ockuperade områdena.⁵⁵ Detta krig gjorde inget för palestinierna och Israels ockupation av Västbanken och östra Jerusalem fortsatte, en ockupation som aldrig erkänts av FN. Palestinierna⁵⁶ har alltså förlorat mycket mark i området, dels genom att de judar som immigrerade tidigt helt enkelt köpte mark från de araber som bodde där, dels genom ren ockupation.

Tanken på en palestinsk stat fanns redan i slutet på 1950-talet men det var först 1964 då Palestine Liberation Organization (PLO) bildades som det kom upp på agendan. PLO skapade nu en konstitution i vilken de fastslog att det fanns en klar palestinsk identitet och att denna var kopplad till det större arabiska "samfundet". I denna konstitution deklarerade de även grundandet av en palestinsk stat, i vilken endast de judar som bott där innan den "sionistiska invasionen" skulle få medborgarskap. I denna konstitution fördömdes även sionismen⁵⁷. 1968 tog al-fatah⁵⁸ kontrollen över PLO och de införde en mer militant dagordning i rörelsen. I och med denna nya ordning blev Yassir Arafat organisationens ledare. Deras väpnade kamp mot Israel hade vissa framgångar och dessa ledde till ökat stöd, dels i form av medlemmar, dels finansiellt. Den väpnade kampen skulle komma att utgå från Israels grannländer, till en början från Jordanien och senare framför allt från Libanon. Dessa gerillakrig föranledde inbördeskrig i Libanon, israelisk invasion av Libanon och även syrisk inblandning i konflikten. 1983 kastades PLO ut ur Libanon på syriskt initiativ och deras nya huvudkvarter kom nu att hamna i Tunis. Kampen mot Israel kom inte att enbart föras av PLO, utan allt fler grupper anslöt sig. Att det kom fler aktörer på scenen försvårade PLO:s agerande, det blev allt svårare att enas kring en idé eller policy. Dessa grupper kunde till och med försöka sabotera PLO:s

⁵⁴ Yapp 1996:135ff

⁵⁵ Hourani 1996:325ff

⁵⁶ Enligt Nationalencyklopedin definieras palestinier som det arabiska folk som levt i Palestinaområdet under mer än ett årtusende. Identiteten som palestinier är av modernt ursprung och relaterad till den judiska invandringen och staten Israels bildande. Palestinierna är till största delen muslimer men består även av druser och kristna. NE: Palestiniere

⁵⁷ Enligt Nationalencyklopedin en politisk strävan att åstadkomma judarnas återvändande till landet Israel. Sionism betecknar en form av judisk nationalism. NE 1995: Sionism.

⁵⁸ Al-fatah är en sekulär rörelse inom PLO

förhandlingar med Israel eller diplomatiska förhandlingar med andra grupper. Det var nämligen inte klargjort vilken grupp som var palestiniernas legitima företrädare. År 1974 fick, slutligen, PLO status som palestiniernas legitima representant av andra arabstater. De sökte dock större erkännande internationellt vilket tog längre tid. Längst tid tog det med USA som först 1988 öppnade upp för samtal med representanter för PLO. Organisationen hade länge brottats med diplomatiska problem och detta på grund av sin inställning till Israel. För att lyckas diplomatiskt var de tvungna att erkänna staten Israel samt erkänna de gränser som fastställts i FN-resolutionen 242. Det var de gränser som funnits innan sexdagarskriget. PLO ville inte gå med på denna resolution förrän 1988 och var därför, till dess, uteslutna ur fredsprocessen. Detta år var även det år då de utropade staten Palestina och året därpå valde Yassir Arafat till den första presidenten. I samband med detta vann PLO även sitt eftersträvade internationella erkännande. Detta hade dock sitt pris, oroligheter och missnöje grasserade och fick israeliska interventioner som följd. Israel försökte alltmer influera styret i de ockuperade områdena.⁵⁹ Missnöjet mot Israel ledde 1987 till en första *intifada*⁶⁰, en bred missnöjesyttring mot israels politik i de ockuperade områdena. Denna resning varade i cirka 4 år och var något helt nytt på den politiska arenan, det var denna händelse som skulle leda fram till Oslo-avtalet och skapandet av den palestinska myndigheten.⁶¹

I samband med intifadan bildades HAMAS. Organisationen grundades av shejk Ahmad Yassin. Den uppstod inte ur intet utan var sprungen ur en utbildnings- och kulturorganisation han startat i Gaza 1973 kallad mujamaa al-islami ”islamic center” och som var en avknoppning av Muslimska Brödrskapet.⁶² Det var ledande personer ur mujamaa al-islami som samlats i shejk Yassins hem år 1987 som startade HAMAS, redan en vecka efter det första mötet offentliggjorde man HAMAS existens. Året därpå förklarade man även att man var en del av det Muslimska Brödrskapet. En intressant sak är att *intifadan* och motståndskampen var avgörande för bildandet av HAMAS. Andra palestinska grupper vann enorm popularitet på grund av sitt motstånd mot ockupationen, en popularitet som hotade Muslimska Brödrskapets position bland islamisterna i Palestina. Muslimska Brödrskapet tvingades på grund av detta att ändra policy gentemot Israel till ett mer aktivt motstånd. Det

⁵⁹ Yapp 1996:300ff

⁶⁰ *Intifada* är arabiska för ”uppror”.

⁶¹ <http://susning.nu/Intifada>

⁶² Muslimska Brödrskapet bildades i Egypten år 1928 av Hasan al-Banna. Muslimska Brödrskapet tog en ed om att vara soldater för islams budskap. Ett syfte med organisationen var att utbilda folket i religionens mål och om källan till folks välmående och lycka i livet som det utgjorde. För mer information, se *the society of the muslim brothers* av Richard P. Mitchell.

var under dessa omständigheter som HAMAS bildades.⁶³ Ahmad Yassin arresterades 1984 av israelerna på grund av sin verksamhet något som gav honom en knuff framåt, hans popularitet ökade med detta. När han senare frigavs hade han en utmärkt grund att stå på, i form av hans popularitet bland palestinierna. De hade som uttryckligt mål att ta tillbaka hela det historiska Palestina från israelerna, något som PLO vid den här tiden alltmer verkade förhandla bort. Yassir Arafats regering hade de inte mycket till övers för och ansåg den vara korrupt, sekulär och i strid mot islam. Det som ytterligare stred mot islam var, som nämnts ovan, förhandlandet om palestinsk mark. HAMAS anser, precis som många judar, att Palestina är dem lovade av gud.⁶⁴ År 1993 var PLO inblandat i det fredsfördrag som förhandlades med Israel i Oslo. Fördraget gick bland annat ut på att Israel skulle erkänna PLO som legitima representanter för palestinierna. Dessa skulle i sin tur erkänna staten Israels rätt att existera. Palestinierna och israelerna skulle sträva efter att få fientligheter att upphöra, palestinierna skulle samtidigt införa demokrati så att fria och allmänna val skulle kunna hållas.⁶⁵ Detta var givetvis mer än HAMAS kunde ta och de (tillsammans med andra grupper) avfärdade avtalet fullkomligt. De undvek dock öppen konflikt med Arafat för att inte försvaga kampen eller förlora stöd.⁶⁶ HAMAS skulle dock komma att förlora en del stöd men detta berodde även på yttre faktorer. Israel skärpte attityden till *intifadan*. Palestinier som hade arbeten inne i Israel släpptes inte genom gränskontrollerna och israelerna införde utgångsförbud. BNP för Palestina beräknas under *intifadan* ha minskat med 30%. Palestinierna förlorade även visst arabiskt stöd efter det att de palestinska myndigheterna stöttat Irak under dess invasion av Kuwait. Detta innebar även att de palestinier som hade arbeten i gulfländerna oftast förlorade sina jobb och därför inte kunde skicka hem pengar. Palestinierna tröttnade på detta tillstånd och många såg med tillförsikt fram emot den fred som det ständigt förhandlades om. HAMAS som var helt emot något som helst fredsfördrag som inte garanterade hela Palestina åt palestinierna tappade därför en del stöd. De visste nu inte riktigt vilken fot man skulle stå på, somliga släppte nog lite på radikalismen för att inte riskera ett minskat stöd medan andra höll hårt på principen. Hur som helst så riktades våldet om en del, från att tillsammans fokusera stridigheterna mot Israel började de nu bekämpa varandra. Scenen dominerades nu av mindre, beväpnade grupper, som till och med kunde attackera andra palestinier om de misstänktes

⁶³ Jensen 2002:41

⁶⁴ Palmer Harik 2004:25

⁶⁵ se <http://www.yale.edu/lawweb/avalon/mideast/isrplo.htm>

⁶⁶ Palmer Harik 2004:25f

samarbeta med Israel.⁶⁷ Den väpnade kampen mot Israel tog dock inte slut och på samma sätt upphörde Israel aldrig att attackera palestinierna. HAMAS fortsatte kampen genom raketbeskjutningar mot israeliska bosättningar samt självmordsbomber inne i själva Israel. Deras kampanjer var så framgångsrika att den israeliska högermannen och motståndaren till Oslofördraget, Benjamin Netanyahu, lyckades vinna valet i Israel. Detta låg helt i linje med HAMAS vilja, med en hårdför israelisk ledare försämrades förutsättningarna för ett fredsfördrag. Den amerikanska presidenten Bill Clintons försök till medling i Camp David år 2000 misslyckades och den andra *intifadan* bröt snart därefter ut. Palestinska attentat mot israeliska intressen och israelernas vedergällningar försvagade den palestinska myndigheten. Denna förstärkta våldsspiral spelade HAMAS rakt i händerna och de blev allt populärare hos den palestinska befolkningen.⁶⁸

3.2.2 HAMAS organisation och struktur

HAMAS var, som jag tidigare nämnt, sprungen ur mujamaa al-islami som var en kultur- och utbildningsorganisation vilket syns än idag även om det är deras militanta sida som är mer känd. Det är således enkelt, idag, att se på deras organisation, se kopplingen till dess historia och dela upp organisationen i två huvudsakliga grenar. Dessa är:

- En social gren som bygger skolor, sjukhus och religiösa institutioner
- En underjordisk militant gren kallad Izzedine al-Qassam brigaderna.⁶⁹

De finansierar skolor, barnhem, moskéer, hälsovårdskliniker, soppkök samt idrottsevenemang. Det finns uppgifter om att upp till 90 procent av deras arbete är inom de sociala, kulturella, utbildnings- och välfärdssektorn.⁷⁰ Denna modell är inte unik för HAMAS utan används av många militanta organisationer. Den sociala grenen fyller ofta ett behov i svaga samhällen. Palestiniernas ledare har aldrig lyckats erbjuda sina medborgare den service som skulle kunna krävas av dem. Även den palestinska myndigheten, när den etablerats, har misslyckats med detta, delvis beroende på den korruption som genomsyrat myndigheten (något HAMAS visat sig mindre benägna till).⁷¹ Att erbjuda dessa samhällsfunktioner har visat sig vara ett framgångsrikt koncept, de får en acceptans och ett stort stöd från dem som

⁶⁷ Yapp 1996:476

⁶⁸ http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/1654510.stm

⁶⁹ Jensen 2002:43. Izzedine al-Qassam bildades år 1990 och arbetade mot spioner och kollaboratörer men skulle senare lägga fokus vid den israeliska ockupationsmaktens styrkor.

⁷⁰ www.aljazeera.com/cgi-bin/review/article_full_story.asp?service_ID=10217

⁷¹ www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3446&l=1

blir hjälpta. Dessa nätverk av institutioner HAMAS erbjuder är källan för organisationens styrka och hjälper dem att rekrytera aktiva medlemmar, inklusive självmordsbombare.

Eftersom HAMAS till viss del är en underjordisk rörelse är den, av ren självbevarelsedrift, inte särskilt välkomnande för oliktankande och dialog utan i stället hierarkisk och disciplinerad. HAMAS struktur och ledarskap är av säkerhetsskäl, bland annat, uppdelade i externa respektive interna ledare som kontrollerar olika råd och organ inom partiet.

HAMAS struktur, vilken organiserar de ovan nämnda grenarna är:

- *Shura*-rådet, ett konsultativt råd bestående av cirka 50 ledamöter. Rådet informeras om alla större aktioner innan de genomförs. De har även sista ordet i stora policybeslut, beslut om partiets förhållningssätt gentemot Israel och fredsförhandlingar bland annat. Namnen på medlemmarna i rådet är hemliga och de tros vara bosatta även utanför Palestina.
- Politiska byrån. En del av organisationen som är baserad i Syrien. Den fungerar även som utrikes- och informationsministerium. Byrån är även ansvarig för kontakter med olika arabiska och muslimska länder. Politiska byrån styrs utav Khaled Mashaal som har titeln ”supreme political leader”. Politiska byrån är väldigt inflytelserik då den kontrollerar de pengar som samlas in till partiet.

HAMAS har ingen klar struktur och enbart den övre delen är känd, det vill säga den delen jag nämnt ovan. Man vet heller inte hur mycket kontroll Khaled Mashaal har över hela organisationen och särskilt de militanta grupperna på Västbanken och i Gaza. Somliga anser även att det finns risk för en splittring mellan ledarskapet i de palestinska territorierna och ledarskapet utanför dessa. Tre andra prominenta företrädare för HAMAS och som verkar inom de palestinska territorierna är Ismail Haniyeh som är premiärminister i det nya palestinska styret, Mahmoud al-Zahar som är utrikesminister samt Saeed Siyam som är inrikesminister. De två senare var tidigare medlemmar av den politiska byrån som kontrolleras av Mashaal. Frågan är i hur stor utsträckning han fortfarande kontrollerar dessa och om en eventuell splittring mellan ”interna” och ”externa” aktörer är att vänta.⁷²

⁷² <http://www.newsday.com/news/nationworld/world/ny-wohama014759067may28,0,4870479.story?coll=ny-worldnews-toputility>

3.2.3 Organisationens syfte och mål

En organisation skapas efter behov, är allting bra och det inte finns något behov av förändring finns det heller ingen anledning att skapa en rörelse. Det finns alltså alltid ett syfte eller en mening med att gå med i eller att starta en organisation, det kan handla om att organisera sårntressen med mera. Detta gäller för alla grupper och rörelser inklusive HAMAS. Det brukar sägas om dem att de har två primära intressen, ett kortsiktigt och ett långsiktigt. Det kortsiktiga målet för HAMAS är att störta staten Israel medan det långsiktiga är att skapa en islamisk stat i Palestina. Dessa två mål är ganska storslagna men inte mindre sanna för det. När gruppen startades skrevs dock en programförklaring om 36 punkter som skulle definiera organisationen och beskriva deras syften och mål.

3.2.4 HAMAS program

HAMAS program är uppdelat i 36 artiklar (punkter) i vilka de fastställer sin hållning. Det skulle nästan kunna liknas vid ett brandtal i vilket man använder sig av religiösa citat för att berättiga sina idéer. Här följer en presentation av artiklarnas innehåll.⁷³

Allah is its target, the Prophet is its model, the Koran its constitution: Jihad is its path and death for the sake of Allah is the loftiest of its wishes.

Detta är HAMAS slogan och de säger sig vara en organisation för muslimer, som ställer upp på deras ideologi och världsbild. Deras program är islam från vilket de får sina idéer, sitt sätt att tänka och förstå universum, livet och människan. Genom att vara en muslimsk organisation spårar de sitt ursprung till den tid då det islamiska budskapet, genom profeten Muhammad, uppenbarades för människan. Organisationen är helt enkelt en länk i den kamp muslimer har fört genom århundradena. De kopplar sig samman med olika motståndskamper som förts tidigare under 1900-talet, kamper som förts av det Muslimska Brödraskapat, Izz al-Din al-Qassam och av palestinierna i olika krig och konflikter från år 1948 och framåt.

HAMAS handlar enbart om Palestina och dess befrielse från ockupation. De strävar efter att sprida islam över hela Palestina för endast under islam kan alla, oavsett religionstillhörighet, leva i trygghet. Samtidigt ser de sig som en universell rörelse i det att dess anhängare finns över hela världen som på olika platser och på olika sätt stöttar organisationen. Palestinas befrielse är det HAMAS arbetar för och nationalism är en del av den religiösa tron. På detta sätt blir befrielsen av Palestina ej enbart förbehållet palestinierna,

⁷³ Ursprungsdokumentet (HAMAS program) kan läsas i sin helhet i *Tidskrift för mellanösternstudier* nr.1 1996.

utan något som rör även araberna och muslimerna i stort, kampen mot sionismen rör alla. Palestina ses som ett islamiskt land som har den första av de två *qibla* ”böneriktningarna”, den tredje utav de tre islamiska helgedomarna, samt är den plats profeten reste ifrån på sin nattliga resa (Jerusalem). De menar, på dessa grunder, att kampen mot sionismen och befrielsen av Palestina är en kamp för alla muslimer.

HAMAS som är sprunget ur det muslimska brödrskapet i Palestina är strikt islamistiskt i sina åsikter och de anser sig föra en kamp mot det onda och som en välgörare av de förtryckta. De hyllar Muslimska Brödrskapet och dess tolkning av islam, det sätt de integrerar islam i livet, politiken, kulturen, utbildningen, samhället med mera. HAMAS delar alltså deras syn på förhållandet mellan islam och samhälle. Detta får anses vara ett mål med kampen, i övrigt fokuserar programmet på den ”dagliga” kampen, alltså vägen till målet. Det vill säga olika gruppers roller i kampen, HAMAS förhållande till andra grupper i kampen mot ockupation och kampen för det islamiska samhället. De stödjer andra islamiska grupper så länge de handlar i enlighet med koranen och profetens budskap, de stöttar även nationalistiska, inte nödvändigtvis islamiska, grupper i dess kamp mot Israel. De manar grannländerna att stötta dem i kampen mot Israel och att alla skall hjälpas åt. Grannländerna kan bidra med materiell, utbildning, ekonomi men även med tidningsartiklar och konferenser som stödjer kampen.

Som nämnts ovan anser HAMAS att det endast under ett islamiskt styre kan råda fred och frihet för alla religioner. De uppmanar andra konfessionella grupper att erkänna islams suveränitet i regionen och att inte ifrågasätta dess herravälde. Utan islams ledarskap skulle allt gå åt skogen vilket de anser sig kunna bevisa rent empiriskt genom historiska och moderna fakta. Detta beror, anser HAMAS, på att andra konfessionella grupper ej kan komma överens inom gruppen och ännu mindre mellan grupperna. All ockupation av Palestina har nedkämpats då muslimerna stått enade under Allah och precis som korsriddarna bekämpades skall nu sionisterna bekämpas.

3.2.5 HAMAS och demokrati- HAMAS idag

HAMAS har från första *intifada* till valseger inte genomgått någon större förändring. Den kamp de fört från starten har fortsatt fram till dags dato. De har dock haft en hel del motgångar under 2000-talet, då flera av deras ledare dödades i israeliska attacker. Dessa förluster gjorde att HAMAS tonade ner sin retorik en del. År 2002 sade en ledande företrädare för organisationen att målet för *intifadan* var att frigöra Västbanken, Gaza och Jerusalem

eftersom de inte var starka nog att frigöra hela Palestina. De fortsätter att inte erkänna den israeliska statens rätt att existera men kom år 2004 med ett överraskande förslag som i stort gick ut på ett 10 år långt eld upp hör i utbyte mot ett fullständigt israeliskt tillbakadragande från de ockuperade områdena, samma år hade Israel lyckats döda shejk Yassin och hans efterträdare Rantissi.⁷⁴ De har alltså tonat ner sin radikala profil något. Detta blev ännu tydligare när de år 2006 ställde upp i de palestinska valen. Under den valprocessens gång nämndes inte utplånandet av israel i deras valmanifest, enskilda kandidater nämnde dock detta i sina valtal. HAMAS vann överraskande en majoritet av platserna i parlamentet och vann därmed valet. Högt uppsatta ledare inom HAMAS har fortsatt deklarerat målet som Israels utplånande, även om de inser att det inte kommer att ske inom en snar framtid är det dock ett långsiktigt mål som inte får tas bort från agendan.⁷⁵ Detta var något som upprörde stora delar av omvärlden, bland annat gick USA och EU ut med kravet att HAMAS skulle erkänna staten Israels rätt att existera innan de skulle erkänna HAMAS och därmed kunna arbeta med dem. Israel reagerade på HAMAS valseger genom att frysa alla palestinska tillgångar i Israel. USA reagerade även mot organisationens framgångar i valen och krävde att de skulle erkänna Israel eller riskera att förlora allt amerikanskt bistånd. Detta ledde senare till att HAMAS ifrågasatte USA:s strävan för demokratisering i regionen. Med stora bidragsgivare borta har den palestinska myndigheten fått stora ekonomiska problem, och därför fått förlita sig mer till bland annat Iran. Iranska företrädare kritiserade USA:s frysande av bistånd och lovade att bistå den palestinska myndigheten, ledd av HAMAS, med ekonomiska medel. Ayatollah Khamenei, Irans högsta ledare, uppmanade även andra muslimska länder att bistå med pengar till palestinierna.⁷⁶ Till en början fick organisationen även ekonomiskt stöd från Israel, ett stöd som gavs för att skapa en motvikt och rival till PLO. Senare skulle mycket bidrag även komma från beskattning (i Gaza) samt genom donationer från palestinska grupper runt om i världen. I samband med gulfkriget, då PLO stöttade Irak, valde många gulfstater att dirigera om bidrag från PLO till HAMAS.⁷⁷

⁷⁴ http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/1654510.stm

⁷⁵ Norell 2006:30

⁷⁶ http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/4739900.stm

⁷⁷ Stenberg 1996:10

3.3 Jemaat-i-islami Hind

3.3.1 Bakgrund

Jemaat-i-islami ”islams parti” grundades av Abul Ala Mawdudi 1941. Han föddes i södra Indien 1903 och gjorde sig känd som en duktig skribent, dels genom ren journalistik och dels genom islamiska essäer. Han motsatte sig delningen av Indien och den sekulära hindunationalistiska rörelsen för ett fritt Indien, han motsatte sig även idén om en muslimsk nationalstat i form av Pakistan, något Muslim League argumenterade för. Han menade att muslimer utgjorde en egen nation i en indisk miljö, denna nation var dock inte en nation i någon europeisk bemärkelse. Muslimerna hade fått ett budskap åt hela mänskligheten och detta gick inte ut på att skapa en islamisk nationalstat utan en islamisk stat som skulle genomsyras av islam.⁷⁸ En suverän stat är inget önskvärt eftersom suveränitet är förbehållet gud.

Mawdudi ville återskapa det rena muslimska samhälle som fanns under kalifatet. Detta, ansåg han, var det enda sätt att försäkra sig om en rättvis ordning i stat och samhälle. Han förespråkade *ijtihad*, ”nytolkning”, på områden som inte reglerades av *sharia*. Han förespråkade även att *sharia* skulle styra över alla delar i samhället, offentlig som privat. Västlig demokrati, jämlikhet mellan könen och medborgarskap baserat på territorialitet förkastades:

The plan of action I had in mind was that I should first break the hold which Western culture and ideas had come to acquire over The Muslim intelligentsia, and to instil in them the fact that Islam has a code of life of its own, its own culture, its own political and economic systems and a philosophy and an educational system which are all superior to anything that Western civilisation could offer. I wanted to rid them of the wrong notion that they needed to borrow from others in the matter of culture and civilisation.⁷⁹

Endast muslimska män kunde inneha viktiga positioner i samhällsapparaten. Detta skulle dock inte kunna diskriminera genom kast, ras eller klass. Alla statliga tjänstemän skulle dessutom kunna hållas ansvariga för sina handlingar.⁸⁰

I augusti 1941 fortsatte han på den politiska banan och startade Jemaat-i-islami, ett parti som var väldigt elitistiskt och hierarkiskt och som valde sina medlemmar med omsorg. Endast

⁷⁸ *Encyclopaedia of islam* VI s.872

⁷⁹ *Encyclopaedia of islam* VI s.872

⁸⁰ Ahmed 1999:228

de mest hängivna och trofasta fick fullt medlemskap i partiet. Partiet med Mawdudi i spetsen skulle i samband med Pakistans bildande 1948 arbeta allt hårdare för att påverka politiken i en för Jemaat-i-islami önskvärd riktning och bort från den sekulära modell statsgrundarna tänkt sig. De lyckades bland annat att påverka framtagandet av den pakistanska konstitutionen som fastslogs 1956. Denna framgång berodde delvis på det 22-punktsprogram för islamisering av Pakistan, ett program som även backades upp av framträdande sunnimuslimska ledare samt en shiamuslimsk grupp. I konstitutionen fastslogs bland annat att de skulle sträva efter att få ett i sanning islamiskt samhälle, lagstiftat i koranens och *sunnas* anda.

Mawdudi dömdes till döden och var fängslad mellan 1948-1950 och 1953-1955. Han avrättades aldrig och slapp, som framgår senare i texten, ut från fängelset.

Partiets inflytande skulle även komma att bli tydligt under 1960-talet. Politiken hade radikaliserats vilket förlamade många aktörer i landet. Ingen visste vart landet var på väg vilket gjorde att många hade svårt att ta ställning till olika parter. Oroligheter blossade upp i Pakistans omedelbara närhet, oroligheter präglade av Maoism och Marxism. Jordbrukare och arbetare organiserade sig och konfronterade makteliten på olika sätt. I ljuset av detta framstod Mawdudis idéer och tankar som ett starkt och kraftfullt vapen, ett sätt att mobilisera gentemot orosmakarna. 1969 deklarerade militärstyret i Pakistan att islam var statsideologin och redan åtta år senare hade Mawdudi en bundsförvant som ledare av landet.

Partiet skulle skakas av interna stridigheter i samband med Mawdudis död år 1979 men även om det försvagats skulle deras inflytande på pakistansk politik fortsätta. *Hudud*-lagar⁸¹ infördes och användande av ränta förbjöds, kvinnor inom den offentliga förvaltningen tvingades bära traditionella kläder och deras situation, överlag, försämrades.⁸²

3.3.2 Jemaat-i-islami i Indien

Här kommer vi in på den del av Jemaat-i-islami som blir verkligt intressant för den här uppsatsen, nämligen Jemaat-i-islami i Indien (JIH).

När Pakistan bildades hade Jemaat-i-islami funnits i sex år, och skulle med denna förändring omorganiseras. År 1947 flyttade Mawdudi till Pakistan och med honom följde partiet. Året därpå, år 1948, bildades Jemaat-i-islami Hind eller JIH ”indiska jemaat-i-islami” i Indien. Denna nya organisation leddes inte utav Mawdudi utan av Abul Lais Nadvi.⁸³ De båda ”systerorganisationerna” skulle ta sig olika uttryck, vilken på grund av de olika

⁸¹ *Hudud* är lagar vilka regleras direkt av rättskällorna, brottets art och påföljd är relativt fast.

⁸² Ahmed 1999:230ff

⁸³ http://www.futureofmuslimworld.com/research/pubID.38/pub_detail.asp

befolkningssammansättningarna i Indien och Pakistan inte var något konstigt. I Pakistan arbetade organisationen i en muslimsk miljö i ett av muslimer dominerat land, medan de i Indien var i minoritet i förhållande till hinduerna. Muslimer utgör cirka 12 procent av Indiens befolkning.⁸⁴ JIH arbetar alltså inte bara under andra förutsättningar än sin systerorganisation utan även de två andra organisationerna behandlas i denna uppsats.

Som tidigare nämnts grundades JIH 1948 ur kvarstoden av sin moderorganisation. De skilde sig dock från denna och införde en egen konstitution och egen president. Det fanns heller inga organisatoriska kopplingar till Jemaat-i-islami i Pakistan. Man kan säga att det var en uppstartsfas på några år och först i april 1956 fastslogs den nu gällande konstitutionen.

Precis som alla andra organisationer finns JIH till för ett syfte, de vill fylla en funktion i samhället. För om allt, som de ser det, vore bra finns det ingen anledning att existera. En organisation utan funktion fyller inget syfte. Vad vill de då åstadkomma med sin organisation? Det övergripande målet är att införa islam i sin helhet som bärande princip i samhället. Islam skall vara fundamentet både i det privata som i det kollektiva samvetet. De anser att människan har korrumpierats och måste ledas tillbaka in i den sanna tron.⁸⁵

3.3.3 Organisation

JIH:s struktur är ganska enkel och delas upp i nationella, regionala och lokala nivåer. Organisationen är väldigt demokratisk i det att medlemmarna röstar fram den högst ansvariga, men de kan även påverka på andra nivåer.

Organisationens president väljs av medlemmarna för en mandatperiod på fyra år och kallas för *Amir-e-Jamaat*. Under denna finns ett representantråd och ett centralt rådgivande råd bestående av 18 medlemmar, dessa 18 utses av representantrådet. Under dessa finns en vicepresident, en generalsekreterare och en direktör, av dessa utses de två förstnämnda utav *Amir-e-Jamaat* i samarbete med representantrådet. På denna, den nationella nivån, finns även ett sekretariat. Den regionala nivån styrs utav en regional president/emir som utses av *Amir-e-Jamaat* tillsammans med ett regionalt rådgivande organ, ett organ som i sin tur är framröstat av medlemmar i respektive region. Det regionala rådgivande organet är sedan, tillsammans med den regionala presidenten, *Amir-e-Jamaat* behjälplig i valet utav lokala presidenter. I valet av lokala presidenter brukar de även lyssna till vad de regionala medlemmarna har att säga.

⁸⁴ Ahmed 1999:237

⁸⁵ www.jamaateislamihind.org

Grunden i organisationen består av de individuella medlemmarna och dessa kan påverka organisationen på den nationella nivån i valet av president. Men varje individuell medlem kan även påverka i sin egen lokala organisation och på sin egen regionala nivå.⁸⁶

3.3.4 Jamaat-i-Islami Hinds konstitution

JIH har en konstitution som delas upp i fem programpunkter (kallade artiklar). Precis som med Hizbollah och HAMAS kommer de att presenteras här i en förkortad version.⁸⁷

I konstitutionens inledande artiklar förklaras att namnet på organisationen skall vara ”The Jamaat-e-Islami Hind” och att konstitutionen skall kallas *The Constitution Of The Jamaat-e-Islami Hind*. Detta följs av att den skall komma att gälla från och med den trettonde april 1956. Organisationens trosuppfattning är att det inte finns någon gud utom Gud, att han är en och den enda guden och att Muhammad är hans profet. Med detta menar de att Allah är den enda rättfärdiga guden och lagen. Med en allsmäktig gud finns det ingen anledning att frukta någon annan eller att sätta sitt hopp till någon annan eller att åsidosätta guds ord till förmån för något annat. Detta innebär att människan inte kan tillåta någon att döma eller befalla efter eget huvud. Ingen utom gud kan stifta lagar och människan skall inte sätta sig i förbund med eller erkänna något som inte är i enlighet med gud och hans lag och endast han har rätten till överhöghet och suveränitet.

Människan skall således endast se sig själv som en guds tjänare och ha hans gillande och ogillande som enda måttstock för sitt eget liv och handlande. Det Gud påbjuder skall människan alltså göra och det han förbjuder skall hon undvika. Detta gäller för alla sidor av livet, det ekonomiska, det sociala och alla andra, privat som kollektivt. Denna ”uppträdandekodex” utgår från koranen och profetens *sunna*, inget annat skall reglera och sanktionera ens handlande.

Målet för JIH är *Iqaamat-e-deen* ”etableringen av religionen”. De menar att människan skall sträva efter den enda sanna religionen (islam) och att denna strävan skall ske individuellt och kollektivt. De hänvisar till den strävan som profeten Muhammad och de fyra första kaliferna hade att bygga upp det perfekta samhället. För att strävan skall bära frukt skall JIH:s aktiviteter styras av koranen och profetens *sunna*. Detta innebär att de alltid skall arbeta för det ärliga och sanna (islam) för att undvika socialt kaos och anarki. JIH skall även arbeta på ett fredligt sätt och propagera för islam.

⁸⁶ www.jamaateislami.org

⁸⁷ Konstitutionen kan läsas i sin helhet på www.jamaateislamihind.org/important.html.

3.3.5 JIH och demokratiska val

JIH:s förhållande till demokrati sträcker sig så långt som att arbeta inom ramarna för denna. Detta innebär att de inte ställer upp på demokratin som styrelsesystem men att de accepterar läget som det är och inte bryter lagar eller konventioner i sitt arbete. Demokratin i Indien är sammanlänkat med det sekulära styret och detta är också något som JIH accepterar men inte finner önskvärt. De anser att separation mellan religion och stat är emot guds vilja, men att de samtidigt väljer att inte motsätta sig detta med odemokratiska metoder. Kort sagt kan det sägas att varken demokratin eller den sekulära tanken är förenlig med guds vilja. De anser att den sekulära idén uppkom i Västeuropa på 1600-talet för att fylla ett tomrum som uppstod då den moderna filosofin tog guds plats i människors tankar och att människorna på grund av detta ville komma ifrån prästerskapets inflytande över styret. Vidare menar JIH, att även om situationen för 300 år sedan var sådan att behovet av en sekulär stat var stort, så är dagens situation så annorlunda att bevarandet av den inte är försvarbart.⁸⁸

Den sekulära staten är en garant för muslimernas rätt i Indien. Och därför har olika muslimska organisationer, och bland dem JIH, uppmanat muslimer att rösta i de allmänna valen. Anledningen till detta vägval torde bland annat vara hindunationalismens framfart och med detta faran för en marginalisering av islam. Maulana Muhammad Sirjaj Hasan som valdes till JIH:s president 1999 fruktade för *Hindutva* ”hindunationalism”, och gjorde därför gemensam sak med representanter för tre andra muslimska rörelser. Tillsammans uppmanade man sina anhängare att rösta i valen till Lok Sabha⁸⁹ för att stötta demokratin och sekularismen. ”*The leaders came to the unanimous conclusion that the emergence of the ideology of Hindutva as the major contestant for power is a great threat to democracy and secularism and for the survival of the secular order*”. De räckte även ut en hand till de sekulära politiska partierna i ett försök att ena de sekulära krafterna mot hindunationalismen.⁹⁰ Även den nuvarande presidenten Abdul Haq Ansari talar sig varm för sekularismen och menar att muslimerna, tillsammans med folk med andra trosuppfattningar, bör arbeta för sekularism och lugn mellan de olika konfessionella grupperna. Han ger också sitt stöd, och hoppas på att verkligt sekulära partier får egen majoritet i valet.⁹¹

⁸⁸ <http://www.jamaateislamihind.org/about.html>

⁸⁹ Wikipedia. Lok Sabah är den ena utav två kammare efter engelsk modell och motsvarar det brittiska underhuset.

⁹⁰ <http://www.tribuneindia.com/1999/99jun07/nation.htm#3>

⁹¹ <http://www.islamicvoice.com/may.2004/exclusive.htm>

4. ANALYS

Syftet med denna uppsats är att se på relationen mellan islamism och demokrati och om de möjligen går att kombinera. Alltså, skulle en stat byggd på islamiska principer kunna vara förenligt med demokrati, eller utesluter de varandra.

Detta syfte skulle undersökas genom att titta på de principer som styr demokrati. Vad är den minsta gemensamma nämnaren mellan olika demokratiska teorier? Vidare diskuterades möjligheten att införa demokrati i ett muslimskt land, eller enklare uttryckt hur det går att införa demokrati i ett muslimskt land. Slutligen undersöktes islamismens förhållande till demokrati, något jag försökte undersöka genom att titta på tre olika islamistiska grupper och hur de förhåller sig till demokrati.

Hur islam förhåller sig till demokrati skiljer sig säkert inte nämnvärt från hur kristendomen förhåller sig till densamma. Allt som oftast i demokratiska länder är religionen skild från staten och har därför inget direkt inflytande över den politiska ordningen. Att den sedan kan utöva påtryckningar som vilken intressegrupp som helst kan göra har inget med saken att göra. På samma sätt skulle islam kunna förhålla sig till demokratin, alltså som en ren lobbyorganisation. Förhållandet mellan islam och demokrati är alltså inte mer kontroversiellt än förhållandet mellan demokrati och religion i övrigt.

I ett muslimskt land skulle det utan problem kunna införas ett proceduriellt system, alltså att styret låter befolkningen rösta efter eget tycke. Även ett system för minoritetsskydd skulle kunna införas, alltså ett skydd mot majoritetens diktatur.

Folkmakt och rättigheter skulle också kunna existera i ett muslimskt land, detta har enbart med synen på vilken typ av demokrati som är önskvärd. Jag menar att dessa och de andra dimensionerna som nämns på sidan fyra inte är något statiskt och fast och att de under enkla förutsättningar skulle kunna införas var som helst. Hur de skulle kunna förhålla sig till varandra tas upp i texten och där beskrivs bland annat problemet med den enda sanningen, att det på grund av guds enda sanning inte skulle finnas utrymme för oliktankande. Samtidigt är ju denna sanning öppen för tolkningar eftersom ingen kan säga vad sanningen egentligen är. Att tolka sanningen kan kopplas ihop med *ray*, men detta gäller, som nämnts tidigare, enbart sådant som varken konkretiseras av koranen eller *sunna*. Ytterligare ett problem som här kan uppstå är att *ray* är förbehållet religiöst skolade personer och inte den vanliga medborgaren. Andra intressanta termer som tas upp är *ijtihad*, *ijma* samt *shura*. Det första av dessa termer är intressant eftersom det ger utrymme att anpassa budskapet i en modern kontext. Det andra som handla om koncensus är också intressant. Detta kan dock falla på samma punkt som den

juridiska spekulationen, nämligen att det är förbehållet religiöst skolade personer. Det sista utav dessa tre begrepp är väl det som kanske är mest intressant då det på många sätt kan liknas vid parlamentarism, ett deltagande från folket i den politiska processen.

Att begränsa en demokrati med religiösa påbud och normer har sina uppenbara problem, det religiösa inflytandet måste alltså regleras vid ett införande av demokratisk ordning. Medborgare måste helt enkelt tillåtas göra egna val, val som inte begränsas utav religionen. Det finns dock religiösa förbud som, om de får vara styrande, slår undan benen för det individuella valet. Detta skulle kunna exemplifieras med det *irtidaad*, och det förbud det finns mot att lämna islam.

Hur förhåller sig då islamism, till skillnad från en mer allmän islam, till demokrati? Vad gäller de tre islamistiska grupper som har presenterats i arbetet så kan det ju konstateras att samtliga är aktiva inom en demokratisk process. HAMAS och Hizbollah har varit väldigt framgångsrika i den demokratiska processen i Libanon respektive Palestina, JIH har däremot varit mer passiva och mer indirekt involverad i den indiska demokratin.

Målet för samtliga genomgångna grupper är att etablera en islamisk stat och arbetet för detta sker i stort inom det demokratiska systemet. Islamiseringen av staten är dock ett långsiktigt projekt och inget som kan genomföras i en handvändning, detta innebär dock inte att målet inte är detsamma. De vill skapa en islamistisk stat, en stat som bygger på *sharia*. Här uppstår då ett demokratiproblem, dels kan inte *sharia* tillåtas vara fundamentet i lagstiftningen, dels tillåta de demokratiska principerna att styra. Om vi åter igen tittar på de olika begrepp som nämnts tidigare i texten så infinner sig vissa problem.

Jag resonerade tidigare om den enda sanningen, en sanning som skulle kunna tolkas på olika sätt. Här uppstår ett problem eftersom islamisterna, som Stenberg säger, anser sin egen tolkning vara den rätta, de lämnar alltså i teorin inget utrymme för alternativa tolkningar. Begreppen *ray*, *ijtihad* och *ijma* faller samtliga, enligt mig, ur ett demokratiperspektiv eftersom de är förbehållna religiöst lärda och därför inte är förenliga med ett styre där allas röst är lika värd. Det finns förstås ingen demokrati i vilken varje åsikt är lika mycket värd, skillnaden ligger dock i den penetration islamismen har på privatlivet. De styrandes åsikt skall genomsyra hela samhället, både det offentliga och det privata.

Hur förhåller sig de tre olika partierna till den demokratiska diskurs som nämns i uppsatsens början? För att börja med Hizbollah kan det påpekas att deras uppfattningar skiljer sig en del från denna. De vill som vi sett ersätta det konfessionella systemet med ett riktigt representativt system. Detta är enligt min mening bara något som är intressant för dem i deras strävan efter mer makt. För om vi ser till valbarhet till offentliga uppdrag så är den starkt

begränsad inom partiet och skulle enligt min mening inte bli mindre begränsad med ett statsklick enligt Hizbollahs önskan. Detsamma gäller för rätten för politiska ledare att konkurrera om stöd. Som det ser ut idag är partiet väldigt stängt och de vanliga medlemmarna har inget inflytande över vem som väljs till olika uppdrag inom partiet. Om man sedan tittar på Lennart Lundquist olika dimensioner kan det även här uppstå problem. I den första dimensionen skulle det bli en stor övervikt för *beslutssubstans*, alltså att man inte kan ta beslut om vad som helst. Detta skulle dock inte vara ett skydd mot minoriteter utan snarare mot systemet själv. Man skulle inte kunna ta beslut som inte var i enlighet med islam. I Lundquists fjärde dimension talas det om *elitkonkurrens* kontra *massdeltagande*. Med Hizbollahs system skulle det med all säkerhet handla om elitkonkurrens i en extrem form. Inte i det att folk skulle kunna välja vem som skall representera dem, men att de skulle få förlita sig på att de religiöst lärda efter sin bästa förmåga kan representera dem. En stor skillnad från Lundqvists modell är dock att väljarna, med sitt röstande, inte kan rösta bort en person när de är missnöjda med denna. Beslut som dessa tas helt och hållet ovanför medlemmarnas huvuden. Den sista dimensionen angående *demokratins omfattning och innehåll* är i detta sammanhang helt avgjord till statens ansvar och inflytande i människors vardags fördel. Som vi har sett vill islamisterna att islam skall genomsyra alla nivåer i samhället, både privat och offentligt, och islam skulle i ett Hizbollah-system representeras av de religiöst lärda, det vill säga staten.

Om vi går vidare till HAMAS och ser hur de förhåller sig till den demokratiska diskursen så uppstår även här sprickor dem emellan. Som organisationen ser ut idag så är den inte särskilt öppen för oliktankande och dialog, utan mer inriktat mot hierarki och disciplin. Detta har sina förklaringar i att de lever under ständiga hot om våld från Israel och är inte nödvändigtvis något som skulle vara rådande i en, av HAMAS, tänkt islamisk stat. De vill dock integrera islam i det vardagliga livet, politiken, kulturen, utbildningen och samhället i stort. Detta talar för att ”gemensamma” intressen skulle sätta gränser för individens egen vilja. Genom att integrera islam i alla dessa sfärer skulle det kollektiva gå före det individuella, alltså *beslutsförmåga* i den Lundquistska modellen. Man kan i detta även dra paralleller till *folkmakt* och *rättigheter* där det senare skulle regleras av det skydd som andra konfessionella grupper har, och som är reglerat, i koranen. HAMAS menar att det endast islamiskt styre kan råda fred och frihet och att andra religiösa grupper inte skall ifrågasätta islams suveränitet och herravälde. Detta kan tolkas som en inskränkning i yttrandefriheten.

Jemaat-i-islami hind (JIH) vill att islam skall vara den bärande principen i samhället. Det skall vara fundamentet i det privata och det kollektiva samvetet. Denna inställning talar för en

kollektiv snarare än en individuell tanke i Lundquists tredje dimension och en tanke om att staten centralt skall ta beslut för gruppen individers bästa. Gruppens bästa sätter alltså gränserna för individens vilja. JIH anser att endast gud kan stifta lagar och att människor inte skall sätta sig i förbund med, eller erkänna, något som inte är i enlighet med guds lagar. Guds lagar skall gälla som ”uppträdandekodex” och gälla både privat som kollektivt. Individens och kollektivets rättigheter regleras av guds lagar vilket kan vara svårt att kombinera med den yttrandefrihet som tas upp i Lindbloms lista. JIH har dock visat prov på demokratisk kompetens i det att den interna demokratin har varit stark. De individuella medlemmarna kan påverka partiets politik genom att rösta in olika kandidater. Samtidigt säger partiet att demokrati inte är något önskvärt och att separationen mellan religion och stat inte är förenlig med guds vilja.

En intressant aspekt på dessa tre organisationers förhållande till denna uppsats demokratidiskurs är de regelbundna intervallerna för demokratiska val som Dahl talar om, eller konsolideringen av demokratin som jag kallade det. Låt oss tänka tanken att något av dessa partier med demokratiska medel lyckas skapa en islamisk stat. Skulle de då, om folket senare önskade så, lämna ifrån sig makten och öppna upp för en sekulär stat?

De tre islamistiska organisationerna förhåller sig som vi sett lite olika till demokrati. Medan JIH har en stark intern demokrati har Hizbollah en väldigt svag, Hizbollah är dessutom starkt påverkat av Iran, ett förhållande enskilda medlemmar inte kan påverka. HAMAS ledarstruktur är även den svår att påverka, inte minst eftersom så många ledamöter i de högre skikten är hemliga.

I denna uppsats har det framkommit fakta som visar på att islamistiska grupper engagerar sig i demokrati och demokratiska val. Samtliga berörda grupper har på mer eller mindre direkta sätt engagerat sig i demokratiska processer. HAMAS visade sig ha ett stort stöd och fick majoritet i det palestinska parlamentet i valet 2006. Hizbollah har en längre historia av engagemang i den libanesiska partipolitiken och har dessutom varit väldigt framgångsrika på såväl nationell som lokal nivå. JIH har inte ställt upp för val i Indien, däremot har de uppmanat sina anhängare att rösta i dessa.

5. SLUTSATSER

Att islamistiska partier ställer upp i demokratiska val och i vissa fall talar sig varma för demokrati och ett sekulärt system innebär inte att de är prodemokratiska. Ingen utav de undersökta grupperna anser demokratin vara ett bra system, detta eftersom de anser ett system i enlighet med islamiska lagar vara det bästa. Islamistgrupperna som undersökts i detta arbete anser att det demokratiska systemet är bra att arbeta i, ett system som ger dem rätten att fritt uttrycka sina åsikter samt att propagera för dessa. Det är även ett system som skyddar dem i de fall de är i minoritet. JIH som inte anser demokratin vara ett bra system månar dock om det eftersom det skyddar dem emot hindunationalismen. De önskar dock ersätta detta system med ett på islam uppbyggt system, precis som HAMAS och Hizbollah.

Eftersom demokratin ger dessa grupper rätten att propagera och sprida sina åsikter kan man se det som ett bra verktyg. Det framgår dock ganska tydligt att demokratin är ett medel och inget mål. De önskar alltså att arbeta med demokratiska medel för att i slutändan kunna genomföra en förändring, en förändring till det mer islamiska eller det mer (enda) sanna nämligen ett system utformat av gud. Ett system som styrs och regleras av *sharia*, under vilket alla kan leva det perfekta livet.

Jag menar verkligen att demokratin, för islamisterna, är vägen eller ett medel till ett mål och att dessa (vägen och målet) på inga sätt är desamma. Ett system som regleras av koranen och *sunna* går inte att förena med demokrati, i alla fall inte om demokratin inte filas ner rejält. Om de islamiska rättskällorna skall utgöra lagen så innebär det stora inskränkningar i den personliga friheten och till exempel rätten att byta religion. En demokrati och de lagar som styre den måste vara dynamiska och kunna förändras med tidens gång. Nya samhällen och ny teknik gör att vi måste kunna ändra på de lagar som reglerar en demokratisk stat.

Religion kan influera politiken men får inte styra denna. Man kan ta hänsyn till religionen och besluta i en religiös anda, men om den får för mycket inflytande kan detta gå stick i stäv med religiösa (och andra) minoriteters rättigheter och intressen.

Att ersätta demokrati med islamiska lagar och ett islamiskt system är inget islamisterna döljer. De kanske inte fokuserar sin politik på detta men samtidigt är det ingen man hymlar med. Man önskar klart och tydligt att islamisera samtliga delar av samhället och i deras sinnevärd finns det då ingen plats kvar för demokrati, i alla fall inte den typen av demokrati vi känner idag.

6. KÄLLFÖRTECKNING:

Litteratur

Ahmed, Ishtiaq. (1999). "South Asia". I Westerlund, David och Svanberg, Ingvar (red.). *Islam Outside the Arab World*. Sid 228 & 230ff. Richmond: Curzon

Bernström, Mohammed, Knut. (2002). *Koranens budskap*. Avesta: Svenska Tryckcentralen

Coulson, N.J. (1997). *A HISTORY OF ISLAMIC LAW*. Edinburgh: Edinburgh University Press

Dahl, Robert A. (1971) *Polyarchy, Participaton and Opposition*. New Haven: Yale University Press

THE ENCYCLOPAEDIA OF ISLAM. (1990).

Hamzeh, Ahmad Nizar. (2004). *In the path of Hizbullah*. New York: Syracuse University Press

Hague,R. Harrop, M. Breslin,S. (2000) *Styrelseskick och politik*. Nora: Bokförlaget Nya Doxa AB

Hjärpe, Jan. (1980). *Islam lära och livsmönster*. Stockholm: Almqvist & Wiksell Förlag AB

Hjärpe, Jan. (1992). *Algeriet, gudsstaten och demokrati!* Sydsvenska Dagbladet 1992-01-26.

Hjärpe, Jan. Persson, Sune. (1994) "Den islamiska republiken Iran". I Lindahl, Rutger (red.). *Utländska Politiska System*. Bjärnum: Universitetsförlaget Dialogos AB.

Hjärpe, Jan. (2006). Brännpunkt. Svenska Dagbladet. 1 mars 2006.

Hourani, Albert. (1996). *De arabiska folkens historia*. Lund: Alhambra Förlag AB

- Jensen, Michael Irving. (2002). *Hamas i Gazastriben*. Viborg: Nörhaven A/S
- Lindeborg, Lisbeth. (2005). Dagens debatt. Dagens Nyheter. 13 augusti 2005.
- Lundquist, Lennart. (1998). *Demokratins väktare*. Lund: Studentlitteratur
- Mitchell, Richard P. (1993). *The society of the Muslim Brothers*. Oxford: Oxford University Press
- Nilsson, Tom. (1998). "Islam och demokrati?" I Hydén, Göran (red.). *Demokratisering i tredje världen*. Sid. 198-202f. Lund: Studentlitteratur.
- Norell, Magnus. (2006). *Radical Islamist Movements in the Middle East: Hamas, Hizbollah and the Egyptian Muslim Brotherhood*. Regeringskansliet: Ministry of foreign affairs. Sweden.
- Palmer Harik, Judith. (2004). *Hezbollah: Changing face of terrorism*. London: I:B: TAURIS & Co Ltd.
- Rindeljäll, Teresia. (1998). "Demokratidefinitionens dilemma –smal eller bred?" I Hydén, Göran (red.). *Demokratisering i tredje världen*. Sid. 27-28ff. Lund: Studentlitteratur.
- Simonsen, Jörgen Baek. (1994). *Islamlexikonet*. Borås: Centraltryckeriet
- Stenberg, Leif. (1996). *Befrielsekamp i Guds namn*. I Tidskrift för mellanösternstudier. Nummer 1. Lund: Teologiska institutionen
- Yapp, Malcolm E. (1996). *THE NEAR EAST SINCE THE FIRST WORLD WAR: a history to 1995*. London: Longman
- Ylipää, Håkan. (2006) *Hizbollah en stat i staten?* B-uppsats islamologi. Teologiska fakulteten vid Lunds Universitet.

Tidskrift för mellanösternstudier. (1996) Nummer 1. *Charter of Hamas*. Lund: Teologiska institutionen

Webbkällor:

www.aljazeera.com/cgi-bin/review/article_full_story.asp?service_ID=10217 (07-06-08)

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/hizballah-platform.html> (070608)

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/warn/hizballah.html> (070608)

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/warn/summary.html> (070608)

<http://almashriq.hiof.no/lebanon/300/320/324/324.2/hizballah/norton.html> (070608)

www.cfr.org/publication/9155/ (070608)

www.crisisgroup.org/home/index.cfm?id=3446&l=1 (070608)

www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=572&a=449551 (070608)

http://en.wikipedia.org/wiki/Oslo_Accords (070608)

www.futureofmuslimworld.com/research/pubID.38/pub_detail.asp (070608)

www.islamicvoice.com/may.2004/exclusive.htm (070608)

www.jamaateislamihind.org/about.html (070608)

www.jamaateislamihind.org/important.html (070608)

www.likud.nl/ref24a.html (070608)

<http://www.newsday.com/news/nationworld/world/ny-wohama014759067may28,0,4870479.story?coll=ny-worldnews-toputility> (070608)

http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/1654510.stm (070608)

http://news.bbc.co.uk/go/pr/fr/-/2/hi/middle_east/4739900.stm (070608)

<http://www.ssrc.org/sept11/essays/roy.htm> (070608)

www.susning.nu/Intifada (070608)

www.susning.nu/islamism (070608)

www.tkb.org/Group.jsp?groupID=3101 (070608)

www.tribuneindia.com/1999/99jun07/nation.htm#3 (070608)

www.un.org/Overview/rights.html (070608)

<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendoc.htm?tbl=RSDLEGAL&page=research&id=3ae6b3822c> (070608)

http://en.wikipedia.org/wiki/lebanese_general_election,_2005 (070608)

www.yale.edu/lawweb/avalon/mideast/isrplo.htm (070608)